

Johdanto Bracha L. Ettingerin yhdessätuotantoon

Johdanto Bracha L. Ettingerin yhdessätuotantoon,
Akseli Virtanen (toim.)

Aivojen yhteistyön muistivihkot 03
Helsinki 2009

Aivojen yhteistyön muistivihkot 03 | ISBN 978-952-5858-01-3
Painopaikka: Juvenes, Tampere 2009 | www.mollecular.org

Sisällys

Vallan ja vastarinnan ekologiat <i>Akseli Virtanen</i>	7
Ettingerin sanastoa	13
Huomioita herkkyydestä, lumovoimasta, myötätuntemisesta, yhdesätodistamisesta ja vastarinnasta – haastattelu <i>Tero Nauha</i>	45

Vallan ja vastarinnan ekologist *Akseli Virtanen*

Bracha Ettingerin *Yhdessätuotanto* on Tutkijaliiton Polemos-sarjan yhdeksäs kirja. Käsillä oleva lyhyt johdanto hankkeeseen yhdessä Judith Butlerin vaaleanpunaisen *Brachan työstä*-vihkon ja *Haurastuminen ja vastarinta* -näyttelykatalogin kanssa ovat muistivihkojamme tästä aivojen yhteistyöstä. Ilman muistia yhteistyömme jäisi abstraktiksi ja ilman merkitystä, kuin jonkinlaiseksi hahmoksi b-luokan elokuvassa. Ilman muistia yhteistyömme olisi vain reaktiivinen sarja toisiaan seuraavia tuntemuksia ja vaikutelmia. Se alkaisi joka hetki uudestaan, eikä kykenisi muutokseen ja uuden luomiseen. Tietokapitalismi on yhteistyötä ilman muistia.

Nyt julkaistut kirjat ovat osa yritystämme uskaltautua katsomaan silmästä silmään epävarmuuden kokemustamme sen edessä mikä voi olla toisin kuin se on.

Tämä kokemus tekee meistä vahvoja, mutta myös mitä hauraimpia, sillä ainoastaan jonkin hauraan edessä on mahdollista luoda kytkös muutoin mahdottoman esteen läpi. Vain tällainen hauraaksituleminen sallii sen, mitä Ettinger kutsuu yhdessätuotannoksi. Mutta jos tämä kokemus tekee meistä ”avoimia tulevaisuuteen” ja kykeneviä kytkeytymiseen ja ystävyyteen ilman tuntemista, se tekee meistä myös kykeneviä tuntemiseen, joka on ladattu väkivaltaisella vihamielisyydellä. Jokaista kytkeytymistämme toisiin luonnehtii edestakaisuus, joka heiluu osittaisesta saavuttamisesta orastavaan epäonnistumiseen, ilman mitään tasapainottavaa ulkopuolista tekijää.

Ettinger on taiteilija, psykoanalyttikko ja feministinen teoreetikko. Hän on myös aktivisti, joka kamppailee Israelin palestiinalaisalueiden miehitystä vastaan Physicians for Human Right -järjestössä. Ettinger työskentelee omien sanojensa mukaan taiteen, estetiikan, psykoanalyysin ja feminiinisen seksuaalisuuden risteysalueella ja hänen teoriaansa matriisesta transsubjektiivisuudesta pidetään tärkeänä osana ranskalaista feminististä ajattelua.

Yhdessätuotannon julkaisu Polemos-sarjassa alleviivaa kuitenkin Ettingerin ajatusten kiinnostavuutta ”aivojen yhteistyön” positiivisen organisaation rakennuksessa. Itsen haurastuminen ja hajautuminen matriisiseen kudokseen voi muuntaa myötätuntemista usean kytkeytyneisyydeksi, jota ei ohjaa veriside (henkilön valta), poliittisen side (yhteisön valta) tai jatkuvan tottelevaisuuden ja alistumisen side (paimenvalta), vaan heterogeenisuuden ja muodonmuutoksen side (ainutkertaisten jakautuminen yhdessä). Yhdessätuotanto raivaa yhteisen toiminnan ja luomisen uutta tilaa. Usein heräämme tämän tilan ja kytkeytymisen potentiaalisuuteen toisen kohtaamisten menettämisen myötä. Näiden hetkien hukkaaminen on masentavaa ja aina eräänlainen mikrokatastrofi yhdessätuotannon prosessissa.

Ettinger asuu Israelissa, missä vieretysten, mutta toisistaan erotettuina elävien juutalaisten ja ei-juutalaisten traumaattista historiaa ja nykyisyyttä yritetään ratkoa. Hänen työssään toistuukin kysymys siitä, mitä tarkoittaa kytkeytyminen yli rajan, kun vallalla olevan käsityksen mukaan kytkeytymistä ei voi tapahtua. Mikä liikkuu alueelta ja tilasta toiseen, yli tai läpi rajan? Mikä kykenee siirtymään ihmismielestä toiseen, tai taide-teoksesta katsojaan, ja miten? Mitä tarkoittaa kytkeytyminen toisen traumaan? Kuinka toisen trauma voi tulla omaksesi ja miten ja miksi tämä mekanismi on tänään niin äärimmäisen tärkeää taidetyölle, terapialle ja politiikalle?

Yhdessätuotanto yrittää luoda tietä paikkaan, tai pikemminkin tilaan ja aikaan ilman seiniä ja kattoja, jossa palataan lähel-

le paikkaa ja hetkeä, josta lähdettiin liikkeelle, jossa ”minä” ja ”toinen”, ”lähellä” ja ”kaukana” sekoittuvat ja jossa ei ole mitään selkeää keskustaa. Ehkä eksperimentaatio, kokeilu, onkin se ainoa metodi, jolla voidaan edetä silloin kun kohtaamme jotakin tuntematonta ja vaikeasti tavoitettavaa, näkymätöntä ja outoa, kuten ilman verbaalista kommunikaatiota tapahtuva ihmismielten välinen vaihto tai toisen trauma, joka tulee omaksemme. Ettingerin *Yhdessätuotanto* on osoitus siitä, että välillä uudet ja oudotkin sanat kykenevät muuttumaan aistillisiksi ja koskettamaan meitä tavalla, joka osoittaa olemassa olevien sanojen riittämättömyyden, esimerkiksi toiseen ihmisyksyyteen kytkeytymisen ja yhdessätuotannon hienovaraisten prosessien ymmärtämiseen. Ettinger tuntuu sanovan, että ajattelun on uskallettava kivuta subjektivoitumisen epävarmuuden tasolle, sen vaiheiden, kytkeytymisten, päällekkäisyyksien ja epäjohdonmukaisuuksien tasolle. Tämä ei edellytä ”korkeampaa näkökulmaa”, vaan vain herkistymistä ja uskallusta antautua tälle kohtaamistapahtumalle.

Yhdessätuotanto liittyy läheisesti Félix Guattarin *Kolmeen ekologiaan* (Polemos-sarja 2009) sekä *Kaaosmoosiin* (Polemos-sarja 2009, ilmestyy). Yhdessä nämä kirjat rakentavat työn ja talouden logiikan muutoksen sekä uusien vallan ja kontrollin muotojen analyysia ”seuraavaa askelta”, jolla yritetään etsiä ja kehittää työkaluja abstraktin työn ja sen tekijöiden mahdollisuuksien yhteisön rakentamiseen.

Vaikuttaa siltä, että organisoitumisen peruskysymykset eivät enää ole ”mitä tehdä” ja ”missä ja miten tehdä se”. Olennaisempaa kuin tiettyjen tehtävien suorittaminen tietyssä paikassa ja ajassa, on kyky luoda ja ylittää pelkät annettujen tehtävät. Tämä jokin ”ylimääräinen” asustaa mahdollisuuksien horisontissa, jota ei voida pelkistää näkyvään suoritukseen, yhteen tekoon, yhteisöön tai subjektiin. Organisaation kysymys kohtaakin tänään jotain paljon epämääräisempää kuin merkityksellinen toiminta määrättyssä tilassa ja paikassa, jotain, jota ei ehkä lainkaan voida organisoida konkreettisten työtehtävien

tasolla. Tämä jokin on jotain paljon vaikeammin tavoitettavaa, jotain ”näkyvätöntä”, ”abstraktia” tai ”teoreettista” – kuten kytkeytyminen toiseen ilman tilallista läheisyyttä ja olemassaolon ajallista jatkuvuutta, siis ilman ehtoja, jotka muodostavat yhteisön.

Kuten Guattarin kirjojen, myös Ettingerin esseiden suomen-taminen on ollut osa *Vallan ja vastarinnan ekologiati* –hanketta. Se tunnetaan myös ”Guattari -mestarikurssina”. Hankkeen myötä meille on muodostunut olennaiseksi myös kysymys taiteen kyvystä työstää ja välittää sellaista mitä ei voi sanoa, ja sellaisena sen mahdollisuuksista yhdessätuotannon ja myötätuntemisen tilan luomisen keinona. *Yhdessätuotantoa* täydentääkin Ettingerin näyttely Kuvataideakatemiassa (Bracha Ettinger: Haurastuminen ja vastarinta, 21-31.8.09, kuraattoreina Tero Nauha ja Akseli Virtanen).

Ekologiati -hanke tutkii ekologisen kriisin levittäytymistä yhteiskunnalliseen ja mentaaliseen ympäristöömme. Prekarisaation ja palkkatyön kriisin takaa paljastuva kysymys näiden alueiden ekologiasta (ajattelun, halun, tunteiden, mielen tilan ja vuorovaikutuksen ”lajien” ympäristöstä ja tulevaisuudesta) on tänään yhtä oleellinen, kuin kysymys näkyvän luonnonympäristömme ekologiastakin. Se koskee uusia päidemme, sydämiemme ja suhteidemme sisään tunkeutuneita vallan ja kontrollin muotoja – joiden onnistuu ohjata ajattelumme, tuntemisemme ja toimimisemme mahdollisuuksia kognitiivista kapitalismia luonnehtivien arbitraaristen merkitysten ja arvojen epämääräisyydessä – sekä välttämättömyyttä ajatella uudelleen vastarinnan ”paikkaa” inhimillisen herkkyyden, kytkeytymisen, luovuuden, myötätuntemisen ja ryhmässä olemisen modaliteettien tuotantona. Kysymys elämän mahdollisuuksista, yhdessätuotannosta ja subjektiviteettien itseorganisaatiosta sekaantuu tänään suoraan kognitiivisen kapitalismin toiminnan ytimeen. Tässä rakennustyössä tarvitaan Guattarin ja Ettingerin mukaan esteettisiä metodeja, jotka luovat tuntemisen ja toiseen kytkeytymisen hetkiä ja katkoksia,

joiden tehtävä on paeta ja rikkoa itsestään selviin näkemyksiin ja mielipiteisiin kuuluvaa merkityksellistymistä (*mielivaltaa*): siis luoda subjektiviteetin mutaatiota, vastarintaa “molekulaarisella” tasolla.

Yhdessätuotannon julkaisu Polemos-sarjassa painottaa käsitystämme halun yhteiskunnallisuudesta: tietokapitalismi on levittänyt tuotannon rakenteita ja riskejä merkityksen, subjektiviteetin ja halun rakenteisiin. Tämä on halun analyysin kannalta huomattavasti olennaisempaa kuin ”äiti -suhde” tai ”perhe”. Guattari kutsuu halun yhteiskunnallisen muodostuminen analyysia mikropoliittiseksi kysymykseksi. Siinä on kyse tavasta, jolla yhteiskunnan laajemman tason ilmiöt ja ongelmat (molaarinen) leikkaavat ja kytkeytyvät molekulaariseen tasoon. Molaarinen ja molekulaarinen eivät ole toisilleen vastakkaisia tai ristiriitaisia, vaan yhteiskunnalliset kamppailut ovat aina samanaikaisesti sekä molekulaarisia että molaarisia.

Juuri tässä mielessä Ekologiat -hanke on pyrkinyt kartoittamaan mentaalisiin ympäristöihimme siirtyneitä arvonmuodostuksen mekanismeja ja vallan ja kontrollin muotoja: mentaalisen ekologian epätasapainoilmiöt – prekaarit mielentilat, masennus ja paniikki elämänmuotoina, subjektiviteetin ja sen ympäristöjen eroosio jne. – ovat elimellinen osa kapitalismin mutaatiota, jossa tuotannon rakenteet ja riskit ovat siirtyneet merkitysten, mielentilan, halujen ja vuorovaikutuksen rakenteisiin. Ongelma ei siis suinkaan ole enää jotain meille ulkopuolista, vaan kuten Franco Berardi sanoo, ”myrky on jo talossasi”, se löytyy sisältämme, sydämistämme, mielentiloistamme, suhteistamme, ystävistämme.

Lähtökohtana prekariaatin ”hillitty charmi” tai multitudon ”pimeä puoli”, masennus, paniikki ja yhteistyön potentiaalisuuden jatkuva heilahtelu väkivaltaiseksi vihamielisyydeksi, Ekologiat -hanke pyrkii kehittelemään yhdessätuotannon organisaatiota. Pelottavinta ei ole tuntematon, vaan se jonka tunnemme parhaiten.

Ettingerin sanastoa

Matriisinen rajatila (matrixial borderspace)

Matriisissa on kyse on jakamisen ja jakautumisen inhimillisestä psyykkisestä kyvystä ja käsitteellisestä kokonaisuudesta, ”useiden” jakamasta tiedostamattomasta reunapinnasta. Matriisinen rajatila on *minän* ja havaitsemattomien *ei-minujen* samanaikaisen yhdessätulemisen ja yhdessähäivyttymisen tiedostamaton psyykkinen kerrostuma, joka liittyy naiselliseen ruumiiseen kytkeytymiseen. Sen lähtökohtana on kohtu resonoivana yhdessätuotannon ja kohtaamisen tilana (*lat. matrix, kohtu*). Matriisinen on psyykkisen kohtaamisen alue, kohtausvyöhyke intiimin ja toisen välillä, jossa sisäinen tulee ulkoiseen ja ulkoinen sisäiseen. Siellä toinen (ei-minä) ja minä ovat yhdessä, mutta erillään. Havaitsematon ei-minä ei sulaudu sisätilaan (sisään minään) eikä sitä torjuta (minän) ulkopuolelle. Matriisinen on kykyä eriytymiseen yhdessätulemisessa ja eroamiseen yhteenkytkeytymisessä, jossa etäisyyttä-läheisydessä viritetään jatkuvasti uudelleen.

Subjektivoitumisen matriisinen kerrostuma muovautuu feminiinisessä tai syntymää edeltävässä intiimissä jakamisessa, jota tapahtuu naisellisen ruumiin psyyke-sielun ja siihen myöhäisellä raskausajalla rajakytkeytyneen esisubjektin välillä: eriytyminen yhdessätulemisessa tapahtuu siellä suhteessa-ilmanvuorovaikutusta, sisäisyydessä, rinta-rinnakkuudessa, *minän* ja

intiimien *ei-minujen* lomittumisessa. Matriisista ulottuvuutta ei voi kuitenkaan eristää kehitysasteeksi. Se on tiedostamaton mentaalinen ulottuvuus, joka osallistuu inhimilliseen kehitykseen ja joka on verhotusti aktiivinen elämän koko kierrossa.

Syntymää edeltävä minä ei ole koskaan yksin. Sen psyyke virittyy uudelleen *äititoisen* psyykkisten ja mentaalisten aaltojen kanssa jo ennen kuin siitä voi tulla minän itseobjekti. Virittymisellä, lähetyksellä, vastaanottamisella, suuntautumisella ja resonoivalla artikuloimattomalla tiedolla, joita mieli-psyyyken aallot lähettävät, on kyky *metramorfoosiin* eli muutokseen, joka perustuu inhimilliseen generatiiviseen *useuteen*. Tämä potentiaali työskentelee jo sikiön ja tulevan *äititoisen* välillä. Prosessi on aina kaksi- tai monisuuntaista transsubjektiivisellä tasolla. Se valaa, purkaa, ruiskuttaa, levittää, poikki- ja ristiinkirjaa affektiivisia ja mentaalisia jälkiä yhdessä muodostuvan *ei-minän* kanssa – mikä muuttaa molempia.

Psyykkisiä ja mentaalisia jälkiä kirjautuu kaikkien niiden välillä, jotka ottavat osaa mihin tahansa reaaliseen tai metaforiseen kohtaamiseen raskautena. Kytkeytymisen ja affektiivisen kommunikaation prosessi, jonka mentaaliset jäljet ylittävät yksilöllisen subjektin ja syöpyvät samanaikaisesti useisiin olentoihin, ilmenee eri tavoin, mutta yhdessä näiden useiden olentojen kesken. Raskauden aikana maternaalisessa psyyksessä jaettavissa olevien mentaalisten taajuuksien kirjautumiset ja intensiteetit voidaan jäljittää kypsemällä tasolla tapahtuvien kirjautumisten rinnalla. Tämä tapahtuu matriisissa ulottuvuudessa. Jäljet ja kirjautumiset kytkeytymisen, herkkyyden ja läpikulun tasoilla syventävät subjektin haurautta ja transsubjektiivista avoimuutta toista kohtaan.

Matriisinen tietoisuus on reitti tietoon, joka ei ole palaudu kognitiiviseen käsittämiseen, vaan on subjektien välistä affektiivista, haurasta tietoa traumaattisten ja fantasmaattisten kytkeytymisten rajoilla; se on aaltojen, intensiteettien ja taajuuksien lähettyvyyttä ja ristiinkirjautumista (toinen toisensa psyykeen). Matriisinen on tietoisuutta tästä kaikesta.

Minä ja ei-minä (I and non-I)

Minä ei tarkoita ”minää” rakenteena, egona, vaan viittaa esikognitiivisiin itsen kokemisen hetkiin. *Minä* ei ole puhuva minä, mutta ei myöskään vielä vakaa, erillisessä ulottuvuudessa lujittunut itse. *Ei-minä* ei ole itsen objekti, vaan viittaa itsen kokemisen hetkiin, jotka ovat jo mukana minän *toisen* (osasubjektit) havaitsemattomassa tietoisuudessa. Subjekti voidaan joskus paikantaa *minään* ja joskus *ei-minään*, mutta jaettavissa olevan kokemuksen jäljet ovat aina hajanaisia. *Minä* ja *ei-minä* voivat jakaa affektiivisia jälkiä keskenään. Voimme ajatella *minää* tai subjektiivista nousemista esiin kohtaamistapahtumassa, samoin kuten *minään* samalla alisubjektiivisella tasolla liittyvää *ei-minää*, eräänlaisena itsen tulemisen sykkeen kokemisena. Tämä syke on kirjautunut psyykeen ja käynnistää itsen kokemuksen kirjautumisen melko matalalla, samealla tasolla.

Kohtaamistapahtuma (encounter-event)

Kahden tai useamman *minän* ja *ei-minän* kohtaaminen on matriihsien yhdessätulemisen ja matriihsien transferenssin ytimestä. *Kohtaamistapahtuma* merkitsee saapumista psyykkiselle osittaitasolle kokien kytkeytyneisyyttä ja sisällymistä toiseen. Se on potentiaalinen intiimi sidos usean tietoiselta ja psyykkiseltä kehitykseltään erilaisen minän ja ei-minän kanssa, joka mahdollistaa psyykkisten jälkien koosteen ja vaihdon, psyykkisen muuntumisen ja yhdessä eriytymisen prosessin. Kohtaamisen vuoksi *toisesta* tulee tässä kokemuksessa subjektiivoitumisen osittainen tekijä, joka kehittyy edelleen ja muuntuu kohtaamisessa.

Itsensä tulkitseminen kohtaamistapahtumassa tai äänen, tuoksun, hengityksen ja visuaalisen ympäristön välittäminen kohti tapahtumaa ja siitä takaisin synnyttää *matriihsisessa transferenssissa* subjektiivisuutta, subjektiivoituvan hetken. Olemiseen tuleminen myötätuntoisessa vieraanvaraisuudessa (eli matriihs-

nessa halussa) saa merkityksensä kohtaamistapahtumana.

Kohtaamistapahtuma ei ole oidipaallinen kolmioasetelma, vaan muutoksen ja vaihdon tapahtuma, joka vaikuttaa kaikkiin sen aktuaalisiin ja potentiaalisiin osanottajiin. Kohtaamistapahtuma luo singulaarisen jaetun *transsubjektiviteetin*, jossa jopa minän ja ei-minän aikaisempien transsubjektiivisten yhdessätulemisten, yhdessätapahtumisten ja yhdessähiipumisten jäljet vaikuttavat uuteen muodostumassa olevaan aika-tilaan. Näiden eri tasoisten subjektiivien jälkien jakaminen ja vaihtaminen luo jatkuvan mutaation tilassa olevan *yhdessätuotannon* verkon kunkin singulaarisen transsubjektiviteettiin kudokseen. Yhdessätuottavat säikeet punoutuvat kohtaamistapahtumassa toisiinsa ja purkautuvat toisistaan muodostaen jatkuvasti muuttuvia transgressiivisiä metamorfisia rajakytöksisiä melko pysyvään, mutta epävakaiseen *useuteen*.

Kohtaamistapahtuma saattaa paljastaa itsensä sattumalta, minä hetkenä tahansa, monin tavoin ja kenelle ihmiselle tahansa: se ympäröi eroa subjektiivisen itsen ja transsubjektiivisuuteen sisältyvän itsen välillä.

Subjektiviteetti (subjectivity)

Subjekti ei ”ole” yksin. Se ei ole myöskään kollektiivinen entiteetti, vaan pikemminkin prosessi. Subjektiviteetti tarkoittaa subjektiivoitumisen matriisisen kerrostuman paljastamaa yhdessätulevien osatekijöiden kohtaamista. Subjektiviteetin muutoksen ja muuntumisen lähteitä ovat sen osittaisten tekijöiden jakamat ja toinen toisiinsa vaikuttavat *rajakytkeytymiset*, pikemminkin kuin itse osittaiset tekijät.

Osittaisten tekijöiden kohtaamisena ja kytkeytymisenä ymmärretty subjektiiviteetti ottaa huomioon tulevan lapsen psykiset jäännökset pitkitetystä muuttavasta oleskelusta tulevan äidin kanssa, jossa toisilleen tuntemattomat, mutta aina toisensa tuntevat, toisiinsa vaikuttavat kumppanit jakavat asymmetri-

sesti vaikuttavan kohtaamistapahtuman. Tämä alkuperäinen yhdessä tuleminen jättää jälkiä, jotka voivat myöhemmin aktivoitua subjektien *transsubjektiivisessä* kokemuksessa ja kohtaamistapahtumissa, esimerkiksi analyytisessä transfrensissa ja esteettisen kohtaamisen kokemuksessa.

Matriisesta näkökulmasta katsottuna subjektiviteetin synnyssä ei olekaan kyse äidillisestä ruumista eroamisesta, siirtymisestä sulautumasta eroon ja menetykseen, poissaolevan objektin (*objekti a*) etsimisen halusta, tai ikuisesti kastroidun ja kastroivan katseen etsimisen halusta. Pikemminkin subjektiviteetti etsii kaihoavalla halulla *äititoisesta* välittyvää affektiivista kytkeytymistä ja huolenpitoa häntä kohtaan (*kytkös a*). Tuleva subjekti etsii matriisisen eroottista kytköstä ja yhteyttä, *lumovoiman* hetkien lisääntymistä ja *yhdessä tuotantoa*.

Trans-subjektiviteetti (trans-subjectivity)

Matriisinen rajatila syöttää traumaattisia ja fantasmaattisia, reaalisia, imaginaarisia ja symbolisia rajoja ylittäviä psyykkisiä kontakteja. Affektiiviset värähtelyt ja havaitsemattomien mentaalisten lähetysten psyykkiset jäljet eli samaan psyykkiseen intensiteettiin ja frekvensseihin uppoutuminen muuntaa jokaisen osasubjektin psyyken niin, että se astuu toisen subjektin psyyken kanssa mentaaliseen ja affektiiviseen jatkumoon. Vaihdamme mentaalisia jälkiä ja affektiivisia värähtelyitä ja muotoilemme niiden käsittämää tietoa *transsubjektiivisellä alueella*. Se on psyykinen alue, joka edeltää tasoa, jolla yksilöllinen, erillinen, intersubjektiivisiä suhteita luova subjekti muokkautuu ja paljastuu.

Transsubjektiivisyys – subjektiivisyys kohtaamisena, kohtaamisen aika ja paikka raskauden transgressiivisena rajatilana – on ladattu raskaudenaikaisilla, tulevan subjektin ja tulevan äidin välisen rajakytkeytymisen kontaktista ja yhteydestä kumpuavilla affekteilla. Transsubjektiivinen

ulottuvuus koskettaa siten yhtä lailla naisia kuin miehiä. He rakentuvat arkaaisen kytköksen päälle, joka on sama kaikille esisubjekteille: kytkös naispuoliseen *äititoiseen*. Tässä mielessä kaikki ovat ja ovat olleet naisellisia. Transsubjektiviteetissa ei ole kyse intersubjektivisuudesta (jossa suhteet perustuvat subjektin omaan erityisyyteen ja hänen omien rajojensa kirkkauteen, mikä lopulta kristallisoituu identiteetiksi), vaan osittaisen *minän* ja *ei-minän* nousemisesta esiin yhdessä, ilman torjuntaa ja ilman sulautumista, ilman yhdeksi muuttumista ja ilman hylkäämistä. Tämä matriisis-naisellinen yhdistyminen ja eroaminen ei ilmaannu essentialistisena eikä sosiaalisena rakenteena. Transsubjektiviteetti on ristiinkudottu: sen psyyke ei ole vangittu yhteen ruumiiseen, vaan se on useiden välisten kytköksiä muuttuva kudelman.

Äititoinen (m/Other)

Silloinkin kun syntynyt olento on miespuolinen, sen syntymää edeltävä äidillinen hahmo on aina nainen. Jäljet yhteydestä tämän naispuolisen hahmon kanssa suodattuvat mihin tahansa äidilliseen hahmoon, olkoon se sama tai eri henkilö. Ensimmäinen ruumiillis-psykkinen yhteys *minän* ja *ei-minän* välillä tapahtuu äidillisessä kohdussa, jossa jokainen minä ketjuuntuu naisen näkymättömässä ruumiillisuudessa ja rajakytkeytyy *äititoisen* psykkisen ympäristön kanssa. Tästä lähtien ero, myös kenen tahansa naiseksi (tyttö) ruumiillistuneen ihmisen sukupuoli, määrittyy ensin suhteessa toiseen naiseen, eli *äititoiseen*, ja myöhemmässä vaiheessa suhteessa useisiin muihin naisiin, jotka voivat ylläpitää äititoiseen kätkeytyneen naisen aika-tila -asemaa. Nainen on ainaaksi kääriytyneet arkaaisen *äititoisen* hahmoon, joka kerran resonoiden oleili minän kanssa kohtaamisen alkuperäisellä suhdekentällä. Syntymän jälkeisessä elämässä tätä suhdekenttää ei ajatella intersubjektivistien suhteiden kautta, vaan ennenkaikkea transsubjektivi-

suuden kannalta. Minä elää rinnakkain ensin syntymää edeltävässä ja myöhemmin syntymän jälkeisessä transsubjektiivisessä yhdessätulemisessa ei-minän kanssa.

Metramorfoosi (metamorphosis)

Metramorfoosi on *minän* ja *ei-minän*, läsnäolon ja poissaolon, muistin ja unohduksen, fantasman ja trauman välisten rajojen ja kynnysten muodostumisen, häviämisen ja muutoksen prosessi. Se on näiden rajapintojen ylittämisen luova inhimillinen prosessi, jonka avulla muutos voi tapahtua.

Metramorfoosi on organisoitumisen tapa. Se perustuu rajakytöksien molemminpuoliselle virittymiselle, joka luo ja muokkaa matrisista subjektiviteettia. Metramorfoosin kautta tapahtuu jatkuvaa virittäytymistä yhdessätulevien minujen ja ei-minujen välillä. Metramorfoosi sääntelee epäsymmetrisiä libidinaalisia viettivaikutuksia yhteisessä tilassa, homogeenisyyteen pyrkimättä. Se osallistuu minujen ja ei-minujen samanaikaisesti syntymiin, niiden erottumisiin, mutta rajakytösten kautta myös niiden rajojen häivyttymiseen. Metramorfoosi on rajakytöksen tulemistä *kynnykseksi*, joka sallii yhdessätulevien *minujen* ja tuntemattomien toisten väliset suhteet-ilmanvuorovaikutusta. Se on rajakytöksen transgressio, transgression välittämisen ja tartuttamiskykyä, sen johtamiskykyä. Se on myös kynnyksen tulevaa rajautumista, ilman että se jäähmettyy rajaksi.

Inhimillinen muutos ja muuntuminen, joka tapahtuu metramorfoosissa psyykkisen, affektiivis-emotionaalisen rajakytkeytymisen kautta, saa aikaan tiedon kaltaista yhdessätulemisen ja yhdessä heikkenemisen tapahtumista. Metramorfoosi avaa resonanssin kautta lapsen psyykkisen tilan ja muovaa tulevaa muistia, tulevaa minää. Metramorfoosi on muutosvoimaista tietoa siitä, että olemme syntyneet yhdessä. Tämän tietoisuuden kautta jokaisesta ihmisestä tulee alajajaksi, joka

ylittää hänen persoonalliset rajansa, ja jonka kautta toinen voi liittyä hänen mielensä arkaaisiin polkuihin ja virtuaalisiin linjoihin. Tieto muutoksesta rajakytkeytymällä ei ole kognitiivista. Tietoon pääsy tapahtuu esteettisen ja eettisen erottautumisessa-yhteenliittymisen ja läpityöstämisen kautta. Taiteilija työskentelee metramorfoosin kanssa synnyttääkseen matriisisia rajapintoja.

Affektiivisena suhteena metramorfoosia voi verrata käsitteeseen *écart* (Merleau-Ponty) havainnon saralla sekä käsitteeseen *différance* (Derrida) tekstuaalisessa kutomisessa.

Rajakytös (borderlink)

Metramorfoosissa viritäydymme toinen toiseemme, tulemme yhdessä esiin ja häivytyimme yhdessä pois tavalla, joka ei ole symmetrinen. Ensimmäinen ruumiillis-psykkinen yhteys *minän* ja *ei-minän* välillä tapahtuu äidillisessä kohdussa, jossa jokainen minä ketjuuntuu naisen näkymättömässä ruumiillisuudessa ja rajakytkeytyy *äititoisen* psykkinen ympäristön kanssa. Syntymän jälkeisessä elämässä tätä suhdekenttää ei ajatella intersubjektivisten suhteiden kautta, vaan ennenkaikkea *transsubjektiivisuuden* kannalta. Minä elää rinnakkain ensin syntymää edeltävässä ja myöhemmin syntymän jälkeisessä transsubjektiivisessä yhdessä tulemisessa ei-minän kanssa.

Tässä prosessissa lähtemättömät psykkiniset jäljet, jotka syntyvät yhteydestä naisen sisäpuoleen, kirjautuvat *kytköksinä* eivätkä objektein, aivan kuten kohtaamistapahtumien reitit tuskiaan ja nautintoon reaalisessa kirjautuvat dynaamisina useisiin subjekteihin. Reitit paljastavat merkityksensä vähintään kahden kohtaamisen osapuolen ajatuksissa ja kuvitelmissa, kun kumpikin voi oppia tuntemaan itsensä ja toisen ja synnyttää merkityksiä itselleen ja toiselle, vain luomalla jaetun kohtaamisen alueen, jossa subjektien väliset näkyvät rajat liukenevat, ylittyvät ja muuntuvat kynnyksalueiksi. Transgressiiviset rajakyt-

kökset yhdessä tulevat kohtaamisen matriisisen rajatilan kanssa, sitä konstituioivina säikeinä.

Metramorfoosissa osittaiset subjektiviteetit tuottavat, jakavat ja välittävät yhdessä tiedostamattomia psyykkisiä värähtelyjä, kytköksiä, objekteja ja niiden mentaalisia jälkiä näitä johtavien psyykkisten rajakytkösten avulla. Tiedämme toisemme tiedostamattomalla osittaisella tasolla rajakytkeytyen – affektiivisella, empaattisella, intuitiivisella ja jopa kvasi-telepaattisella tiedolla, sensuaalisella ymmärtävyydellä, jakamalla resonanssien ja vaikutusten kenttiä ja intensiteettien sykkeitä, jakamalla aallonpituuksia, taajuuksia ja värähtelyjä, joita aistit eivät havaitse, mutta joihin kykenemme kytkeytymään. Rajakytöksissä minä ja ei-minä kirjaavat toinen toisensa poikki psyykkisiä jälkiä jatkuvasti muuntaen jakamiaan rihmoja. Rajakytökset ovat luomisen ja transformaation lähteitä subjektiviteetissa, joka ilmenee kohtaamisena matriisisessä rajatilassa.

Rajakytökseen luominen itseä toisesta eriyttäessä on väylä kohti toista, joka hajottaa ja häivyttää rajoja. Siirtyäkseen esimerkiksi ”tytön” asemasta ”naisen” asemaan on tytön kuljettava läpi näiden matriisisten siteettömien suhteiden, jotka ovat subjektivoivia ja eriyttäviä ja jotka muodostavat ja voivat myös traumaattisesti hajaannuttaa transsubjektiviteettia. Nämä suhteet sallivat hetkittäisen osallistumisen osittaiseen ja jaettuun subjektiviteettiin myös aikuisiässä. Rajakytkeytyvä säie voi kristallisoitua *kytkös a:ksi* tai jähmettyä *objekti a:ksi*.

Rajakytökset avaavat myös esteettisiä kanavia taiteen kautta tapahtuvalle tiedon välitykselle, vaihdolle ja kirjautumiselle. Taidetyöskentelyn viivat ja värit, äänet ja liikkeet ovat ennen muuta rajakytkeytyviä säikeitä näkyvän maailman sinne ulottumattomalla värähtelyalueella. Sellaisina ne ovat syntymän ja muutoksen mahdollisuuksia, joille taiteilija antaa muodon.

Halu

Matriisinen halu on rajakytkeytymisen halua. Se ei ole puutetta, vaan kytkeytymisen luomista, joka haurastaa ja avaa subjektivoitumisen prosessin. Se on muutoksen mahdollisuutta ja kykyä.

Ristiinkirjautuminen (cross-inscription)

Psyykkiset aallot ja intensiteetit kanavoituvat *matriisisen rajatilan* ulottuvuudessa. Tämä mahdollistaa psyykkisten jälkien ristiin- ja poikkikirjautumisen, joka on *minujen* ja *ei-minujen* traumaattisissa ja nautinnollisissa kohtaamisissa syntyvien jälkien jäljittämistä ja jakamista. *Poikkikirjautuminen* merkitsee useiden subjektien välistä *ristiinkirjautumista*. Se on myös keino ajatella maailman jälkien arvoitusta taiteilijan iholla eli kapasiteettia, jolla taiteilija muuntaa maailman hieroglyfejä ja jolla katsoja liittyy mukaan tähän prosessiin.

Lumovoima (fascinace)

Lumovoima on sellaisen affektiivisen ja vaikuttavan osallistumisen esteettistä kestoa, jolla on matriisisen kytköksen (*kytkös a*) muutosvoimainen subjektivoiva potentiaali, olkoon kyse sitten katseesta, kosketuksesta, hengityksestä, katse-kosketuksesta, liike-hengityksestä tms. Toisen myötätuntoinen vieraanvaraisuus sallii minän tuoda lumovoimaan tila, jossa subjektivoiva hetki tulee tapahtumaan. Sen piirissä näen katsomatta, kosketan ilman kontaktia jne. *Lumovoima* on esteettinen tapahtuma, joka toimii kohtaamistapahtuman keston pitkittämisessä ja viivyttämisessä. Se sallii matriisisen eriytymisen kytkeytyneisyydessä ja yhdessätuotannon työstämisen. Lumoutumisen esteettinen tunne voi tapahtua ilman jähmettymistä *pahan silmän (fascinum)* katseelle vain rajakytkeytymisessä todelliseen traumaat-

tiseen tai kuviteltuun myötätuntoiseen vieraanvaraisuuteen. Lumovoima ja paha silmä ovat lumoutumisen eri moodeja.

Taiteen piirissä lumovoima paljastuu haavoittuvassa differentiaalisessa kohtaamistapahtumassa, kun matriisista rajapinnasta tulee katsojan (tai kuuntelijan) ja taideteoksen välisen kohtaamisen fyysinen paikka. On olemassa taiteellinen mahdollisuus luoda resonanssitila, jossa myötätuntoisesta vieraanvaraisuudesta tulee todellista ja jossa hengittävä kosketus tai koskettava katse voi taidetyön prosessissa tulla esiin.

Paha silmä (*fascinum*)

Paha silmä (fascinum) on esimerkiksi katseen, kuvan, äänen, kohtaamisen tiedostamaton elementti, joka pysäyttää, jähmettää ja kirjaimellisesti tappaa elämän. Siinä missä *lumovoima* liittyy matriisisen *kytkös a:n* jatkuvaan eriyttämiseen ja rajakytkeytymiseen, *paha silmä* liittyy fallisen *objekti a:n* pysäyttävään voimaan. Kuvassa olevalla katseella on tällainen vangitseva voima, koska tiedostamattomana *objekti a:na* se on kastration tuote. Lacan käsitteli tätä liikkeen jähmettävää hetkeä lumoava vaikutuksena, hetkenä jona subjekti pysähtyy ja keskeyttää eleensä. *Fascinum* on juuri tässä pisteessä ilmenevä elämänvastainen toiminto. Se on yksi niistä ulottuvuuksista, joissa katseen voimaa harjoitetaan suoraan.

Matriisinen katse (*matrixial gaze*)

Katseessa voi olla kyse hillitsemisestä, tietämisestä, vaatimisesta, hallinnasta. Siitä voi tulla sadistista. Katseessa voi olla kyse myös tarkkailusta, tutkimisesta, tunnustelusta, hakemisesta, sen etsimisestä mitä haluamme nähdä. Se voi olla eroottista, tirkistelevää tai perverssiä. Katseeseen voi sisältyä myös toisenlainen halu, halu tulla jälleen sen kadotetun toisen näkemäksi, jonka katseen tunsimme omassa tulemisessamme. Lacan kutsui

tätä kadotettua katsetta katseeksi *objekti a:na*. Se on kadotettu katse, joka viiپیilee halumme kohteena tietoisuuden ulottu-mattomissa, mutta jonka kohtaamisen seuraukset olisivat en-nalta arvaamattomia ja jopa uhkaavia, sillä sen kadottaminen on inhimillisen subjektuuden predikaatti. Tämä on halun ja ha-lun kadotetun kohteen traaginen psykoanalyttinen tarina.

Matriisinen katse on *lumovoiman* affektiivista värähtelyä, joka tarjoaa toisenlaista mahdollisuutta ymmärtää halua ja kat-setta. Se eroaa oidipaalisesta vallan ja hallinnan katseesta sekä fallisesta katseesta, katseesta objekti a:na. Matriisinen katse kai-paa, mutta ei kadotettua objektiä, joka fantasmaattisesti tekisi meistä kokonaisia. Sen sijaan se kaipaa *kytkös a:ta*, liittyvyyttä ja yhteistä affektiivisuutta, joka liikkuu yli jaettujen raja-alueiden lakkauttamatta niitä ja rikkomatta eroa, joka vaalii ja saa aikaan jaettuja *transsubjektiivisia* hetkiä. Myös matriisinen katse uhkaa meitä hajoamisella, mutta samalla se antaa meille mahdollisuu-den osallistua yksilöllistä itseämme laajempaan tapahtumiseen. Matriisina kytkeytymisen prosessina se ylittää, muuntaa ja rikkoo kastraation fallisen mallin, jossa suhteet toiseen raken-tuvat jakoon, rajoille, erottamiselle ja niiden myötä kadotetuille objekteille. Lumovoimainen katse (tai kosketus, liike, kuva, hengitys jne.) tarkoittaa ja tarjoaa subjektoivan matriisen kyt-köksen (*kytkös a*) mahdollisuutta.

Yhdessätuotanto (copoiesis)

Yhdessätuotanto (*copoiesis*, Francisco Varelan auto-poesik-sen mukaan) merkitsee rajakytkeytymisen ja metramorfisen eriytymisen ja punoutumisen esteettistä ja eettistä luovaa po-tentiaalia. Yhdessätuotanto on yhdessätulemistä taidetyössä. Se edellyttää katsojan, teoksen ja tekijän välille avautuvaa matrii-sista rajatilaa, jossa *minä* ja *ei-minä* ilmenevät yhdessä ilman torjuntaa tai symbioosia, myötätunnon kannattelemina.

Kohtaamistapahtumien ja ei-symmetrisesti subjektoivi-

en jälkien psyykkiset ristiinkirjautumiset tapahtuvat jaetussa psyykkisessä tilassa, jossa kaksi tai useampi (mutta ei loputtoman moni) tuleva subjektiviteetti kohtaa ja rajakytkeytyy toisiinsa luoden yhdessätuotannon transsubjektiivisiä verkkoja. Yhdessätuotanto on tällaisen yhdessä tapahtuvan luomisen ja tulemisen prosessi matriisissa, psyykkisessä ja henkisessä aika-tila -kimpussa. Fyysinen läheisyys ei takaa yhdessätuotannosta mitään. Yhdessätuotannon ”yhdessä” (co-) ei tarkoita jonkinlaisia kaikkien yhdessäoloa kaikkien kanssa loputtomassa moneudessa, vaan se rajautuu joka kerta niihin ”useisiin”, jotka vaikuttavat ja vaikuttuvat, osallistuvat ja haurastuvat ainutkertaisessa singulaarisessa verkossa.

Yhdessätuotanto saa mallinsa raskaudesta: se synnyttää hauraan, luomisvoimaisen ja vaarallisen tilan, jossa altistutaan erotautumattomuudelle eriytymisen ytimessä. Yhdessätuotanto altistaa joka kerta sen, joka synnyttää kauneudessa – esimerkiksi taiteilijan, joka kohtaa materiaalinsa, parantajan matriisissa transferenssissa – traumaattiselle kontaktille, joka muuttaa hänet uudelleen ja uudelleen vastuuntuntoiseksi, raskaana olevaksi naiseksi. Yhdessätuotanto on luovaa, rajoja rikkovaa ja intiimiä kaipuuta toisen ihmisen luo ”naisena”. Se ravistuttaa esiin värähtelevän, jatkuvan välitilan kytköksineen. Jotta matriisista verkosta voisi tulla luova ja yhdessätuotantoa tapahtua, täytyy ihmisen, kuten raskaana olevan naisen, kylpeä kytkeytyneisyudessa tarpeeksi kauan ilman skitsoideja tai paranoideja puolustusmekanismeja. Tämän avoimuuden kautta psyykinen muuttaa virtuaalista. Mikäli puolustusmekanismit, torjunta tai tyhjä strateginen empatia valtaavat ja täyttävät tällaisen herkän avoimuuden ja kytkeytyneisyyden, vaikutukset voivat olla tuhoisia. Matriisilla alueella haavoittuvuuskynnys on matalalla, sillä siellä vallitsee tietoisuus useiden subjektiivisten hetkien kytkeytyneisyydestä toisiinsa. Siksi kääntyminen pois ei-minästä jakamisessa merkitsee täydellistä jättämistä ja hylkäämistä. Se aiheuttaa uusia traumoja ja repii psyykkistä kudosta juuri yhdessätuotannon potentiaalisessa kohdassa.

Jokaisessa erityisessä yhdessätuotannossa toisen (tai kosmoksen) kanssa yhdessä-oleminen ja toisessa-oleminen on eriytymistä ja yksilöllistymistä transgressiivisessa uudelleen virittymisessä. Yhdessätuotannossa kaikki toistot ovat erottautumisen mahdollisuuksia. Yhdessätuotanto, eli toisen potentiaalisuuden vapauttaminen ja kytkeytyminen siihen samalla kun antautuu sen muutettavaksi on eräänlaista rakkautta, tai eettistä yhdessätulemistä kauneudessa. Minä ja ei-minä jakavat myötätuntoisen kyvyn vastata vastuuntuntoisesti kun ei-minä kytkeytyy myötätuntoisessa vieraanvaraisuudessa minään, joka kylpee tässä resonoivassa tilassa *lumovoiman* kautta.

Yhdessätuottava potentiaali kehittyy tiedostamattomien esteettisten ja eettisten polkujen myötä ja tuottaa erityistä tietoa. Yhdessätuotannon tieto, tiedostamaton kytkeytyminen ja virittyminen eivät riipu verbaalisesta kommunikaatiosta, intentionaalista organisaatiosta tai intersubjektiivisista suhteista. Sen sijaan yhdessätuotannon sydäimestä löytyy mentaalisen tiedon ilmentymiä, jotka huolestuttivat Freudia, ja jotka ovat todisteita eräänlaisesta tiedostamattomasta ”telepaattisesta” ja ”hypnoottisesta” vaihdosta.

Matriisinen yhdessätuotanto hedelmöittää esteettisiä ja eettisiä prosesseja, joilla taiteilija voi muuttaa kohtaamista-
pahtuman aikaa ja tilaa *matriisiseksi katseeksi* ja tarjota myötätuntoisessa vieraanvaraisuudessa toiselle lumovoiman hetkeä. Yhdessätuotannossa inspiroimme toisen sisältä käsin ja kosmoksen sisältä käsin. Kytkeydymme virtuaalisiin säikeisiin ja potentiaalisiin napoihin, ja hengitämme toiseen ja toisessa ja kosmokseen ja kosmoksessa todellisen, aktuaalisen ja virtuaalisen tiedon, jonka nouseminen esiin (esim. taideteoksena tai parantamisena) synnyttää muodonmuutosta.

Myötätunteminen (com-passion)

Empatia on affektiivista kykyä tai valmiutta lähettää tietoa. *Kypsässä empatiassa*, joka ei ole myötätuntemisen ohjaamaa (myötätunnoton empaattinen moodi, joka usein värittää esimerkiksi terapeutti/potilas -suhdetta), uhrataan jotkin subjektien välisessä tilassa aistitut mentaaliset ja psyykkiset totuudet potilaan, ja siten myös terapeutin, hetkellisen helpotuksen tähden. *Empatia*, joka sulkee sisäänsä toisen ”ymmärtämisen” ei ole herkkää, mutta on helpommin jatkettavissa. Se pitää itsepintaisesti kiinni ymmärryksen kasvusta ei-matriisisissa olosuhteissa, missä sen uhkana on muuttua ”tyhjäksi”, reaktiiviseksi ja strategiseksi. Juuri strateginen empatia tappoi *Eurydiken* toisen kerran. Kun empatia kytkeytyy irti myötätuntoisesta kudoksesta, se vaarantaa itse matriisisen ulottuvuuden. *Tyhjä empatia* on myötätunnotonta empatiaa, joka voi räjäyttää rikki matriisiset verkot. *Täysi empatia* on empatiaa matriisisessa ulottuvuudessa. Tämä on empatiaa sellaisessa myötätunnossa, joka ylittää empatian itsensä ja käärii sen sisäänsä.

Myötätunteminen ei ole peräisin empatiasta eikä välttämättä tuo mukanaan empatiaa. Myötätuntemisen ja tyhjän empatian napojen välillä voi olla jatkumo, kun myötätunteminen ja empatia nousevat esiin saman jänteen kahtena napana. Loputtomat hienovaraiset muunnokset ja vireet eriyttävät tyhjän empatian, täyden empatian (empatia myötätunnossa), kypsän myötätunnon, sekä esisubjektiiivisen ja matriisisen myötätuntemisen välisiä aste-eroja.

Myötätunnossa, jossa empatiaa ohjaa esimerkiksi analysoijan myötätuntemisen kyky, voi aistittu emotionaalinen totuus kytkeytyä eettiseen herkkyyteen, ja vielä tarkemmin sanoen, myötätuntemiseen näkökulmana. Silloin myötätunto resonoi esisubjektiiivisen myötätuntemisen kanssa yhtyäkseen mentaalis-psyykkisen kasvun mahdollisuuteen. Samalla esimerkiksi potilas tuntee itsensä yhä emotionaalisesti ympäröidyksi, vaikka häntä ei olisikaan empaattisesti ”ymmärretty”. Sekä

analyttikko että potilas voivat tuntea tuskaa ja selvitä siitä. Selviytyminen ja kivun affektiivinen tunnistaminen yhdessä on eräänlaista onnellisuutta surussa, joka sallii yhdessä tulemisen uudelleen.

Myötätunteminen on perustavanlaatuinen tie tietoon toisesta ja maailmasta. Se tarkoittaa kykyä tuntea yhdessä sulautumatta toiseen. Kun ihminen lähestyy myötätuntoa aikuisiällä, alkaa hän asteittain kytkeytyä uudelleen arkaaiseen, ulosuljetuun ulottuvuuteen. Vauvat eivät ole ainoastaan empaattisia, ne ovat ensin myötätuntoisia yli empaattisuuden. Lapsen myötätunto on esisubjektiiivista. Se ”pyytää” että ei-minät eivät olisi karkeita, kontrolloivia, samankaltaistavia, tuhoavia, tukahduttavia ja jarruttavia, hylkääviä ja kieltäviä ja että ne eivät ottaisi haltuunsa koko psyykkistä rajapintaa. Maailma ei koskaan kuitenkaan ole täydellisessä vireessä minän kanssa, paikantamattomia traumoja nousee aina ja arvoitukselliset jäänteet tulevat aina häiritsemään minää.

Esisubjektiiivinen minä on myötätuntoinen ilman syytä ja yli kaiken ”ymmärtämisen”. Minä työskentelee metramorfoosissa niiden myötätuntoisten säikeiden kanssa, jotka ulottuvat siihen eri verkoista käsin.

Myötätunteminen ei ole itsensä uhraamista tai masokismia. Siinä ei ole kyse oikeutuksesta, anteeksiannosta, kiitollisuudesta tai syytöksistä. Ensisijainen alkuperäinen myötätunteminen on olemassa ennen niitä kaikkia ja menee niiden kaikkien yli: se on kytkeytynyt eräänlaiseen ”hypnoottiseen” ja ”telepaattiseen” aaltojen ja frekvenssien vaihtoon ja psyykkis-mentaalisten jälkien ristiinkirjautumiseen – jotka ovat matriisisia tukia myöhemmille, artikuloituneemmille ja tietoisemmille kunnioituksen, ihailun, surun, pelon, anteeksiantamisen, luottamuksen ja kiitollisuuden asenteille.

Minun ei tarvitse tuntea empatiaa niitä kohtaan, jotka rikkovat minua vastaan, eikä minun tarvitse ymmärtää heitä. En kuitenkaan anna heille lupaa tappaa myötätuntoani, sillä se merkitsisi toista kuolemaa, kuolemaa matriisisessa ulottuvuu-

nessa. Tämä on vastarintaa silkkaa kyynistä elukkamaisuutta kohtaan, eikä tällä ei ole mitään tekemistä niiden kanssa, jotka ovat rikkoneet minua vastaan. Pahantekijä voi jopa tappaa subjektin, mutta edes sillä ei ole otetta subjektin arkaaseen myötätuntemisen mahdollisuuteen. Subjektin myötätuntemisen mahdollisuuden tukahduttaminen aiheuttaisi subjektin toisen kuoleman tai asettaisi eräänlaisen kuoleman itse matriiiseen kudokseen repimällä siihen viillon. Se katkaisisi jänteet, jotka sitovat subjektin äidillis-toiselliseen myötätuntoiseen vieraanvaraisuuteen ja itse virtuaaliseen myötätuntemiseen.

Jatkuva transsubjektiivinen uudelleenvirittyminen jaetussa resonanssissa tuottaa jälkiä, jotka minä ja ei-minä imevät itseensä eri tavoin ja eri tasoilla. Tämän hetkellisyuden tuloksena syntyvä ilmiö ei ole ”samuus” tai symbioosi. Odottamaton empaattinen lähetys, intuitio, tiedostamattomat ”telepaattiset” ja ”hypnoottiset” vaikutteet sekä inspiraatio paljastuvat eri tavoin eri yksilöissä niistä matriiisista rihmoista, joihin sekä kytkeytyneisyudessa tapahtuneen initiaation jäljet että kytkeytyneisyyden kautta tapahtuneen initiaation jäljet on poikki- ja risitiinkirjottu. Esimerkiksi intuitiivinen valinta taidetyössä saattaa olla tilanne, jossa valitaan joku, jonka kanssa voi jatkuvasti virittyä uudelleen. On hyväksyttävä vastuu omista lähettävistä lähetys- ja vastaanottokykyisistä mielentiloista ja omista näkökulumista. Voimme ”ottaa mentaalisesti vastaan” tai ”houkutel-la” toisen toisia yhdessätuotannon kenttään ainoastaan, mikäli se tehdään matriiisisen myötätuntemisen eikä empatian nimissä. Vain myötätunteminen varmistaa symbolisen ja imaginaarisen turvallisuuden tässä korostuneen haurauden tilassa, jossa toiset (esimerkiksi potilaan sisäiset identifikaatiot ja objektit) ovat riskialttiina ja väkivaltaisen vastustuksen kourissa.

Yhdessätodistaminen (wit(h)nessing)

Yhdessätodistaminen tarkoittaa todistamista ja vastuun ottamista tapahtumasta, jota ei ole synnyttänyt, kytkeytymistä ja liittymistä siihen. Se avaa sinua *Erokselle* ja vastarinnan mahdollisuudelle. Esimerkiksi taideteos voi haastaa katsojan liittymään tällaiseen erityiseen anonyymiin, intiimiin kohtaukseen. Tapahtuma, jota katsoja ei kokenut, kuljettaa mukanaan katsetta ja matriisisen verkon kautta nousee odottamaton affektiivinen reaktio tapahtumaa kohtaan.

Sekä katsoja (tai kuuntelija) että taiteilija ovat mukana yhdessätodistamisessa, kumpikin eri tavalla. Taitelija tulee vastuulliseksi tapahtumasta, jota ei ole synnyttänyt. Liittymällä tapahtumaan ja muuntamalla sen taiteelliseksi läpityöstämiseksi alkuperäisestä toisen tai kosmoksen tapahtumasta (joka voi olla traumaattinen toiselle tai maailmalle), tapahtumasta tulee jaetulla psyykkisellä sfäärillä merkityksen ja tiedon lähde – sfäärillä, jolle kuka tahansa voi välittömästi tai myöhemmin liittyä. Katsoja kytkeytyy tähän lähes puuttuvan tapahtuman jälkeksi ja samalla muuntaa tapahtumaa ja itseään kutomalla teoksen kautta oman metramorfoosinsa toisiin, olivat nämä toiset sitten nykyisiä tai arkaaisia, havaittuja tai ei, tulevia tai menneitä.

Myötätuntoinen vastuuntuntoisuus useiden jakamassa tilassa herää yhdessätodistamisen kautta. Yhdessätodistaminen parantaa, kun se parsii kokoon toisen kykyä kehittää menetyksentuntemustaan.

Matriisisella alueella haavoittuvuuskyky on matalalla, sillä siellä vallitsee tietoisuus useiden subjektiivisten hetkien toisiinsa kytkeytyneisyydestä. Siksi kääntäminen pois ei-minästä jakamisessa merkitsee täydellistä jättämistä ja hylkäämistä. Se aiheuttaa uusia traumoja ja repii psyykkistä kudosta juuri yhdessätuotannon potentiaalisessa kohdassa. Ei-yhdessätodistaminen matriisisessä verkossa on hylkäämisen teko.

Ettinger työskentelee juuri tässä mielessä esimerkiksi traumaattisten sotatapahtumakuvien jälkien parissa. Yhdessätodistaminen, kytköksenä esteettisen ja eettisen välillä, on myös hänen keskustelutöidensä ja muistikirjojensa keskiössä. Yhdessätodistamisessa on kyseessä outo vastuu: vastuunottaminen toisesta toisessa, maailmasta maailmassa, kosmoksesta kosmoksessa tavalla, joka perustuu jonkinlaiseen epäloogiseen tietoon toisesta toisessa, kosmoksesta kosmoksessa. Se on tietoa siitä, että teos olettaa ennalta omat vaikutuksensa ja että se on olemassa, jotta joku muu voisi liittyä siihen. Kun esteettinen lähestyy eettistä yli taiteilijan aikomusten tai kontrollin, nousee esiin uusia taiteellisia vaikutuksia. Yhdessätodistaminen rikkoo esteettisen alueen ilman mitään tiettyä teemaa tai tarkoituksellista viestiä.

Trauma

Trauman taustalla on ero matriisisestä piiristä. Tämä ei kuitenkaan tarkoita lacanilaista lähtöä kohdun paratiisista, ei sen puutetta ja menetystä. Trauma ei ole erotrauma jostakin perustavasta tai alkuperäisestä, vaan pikemminkin perustava ja alkuperäinen, mutta vaeltaen ilman olomuotoa ja ilman kykyä tulla artikuloitukseksi merkityksellisellä tasolla.

Subjektivoiva kutoutuminen ja eriytyminen tapahtuvat samanaikaisesti matriisisen tasolla, joka myötätuntemisen tuella tulee esiin lumovoimaisessa katseessa, äänessä, kosketuksessa, eleessä. Trauma on suhteessa yleiseen inhimilliseen potentiaalisuuteen, ei sen menetykseen, vaan siihen ja sen jälkiin kytkeytymiseen, jossa on aina myös kysymys perustattomuuden (kodittomuuden, merkityksettömyyden, kytkeytyneisyyden, avoimuuden) kokemuksesta. Esimerkiksi taideteos voi onnistua sitomaan katsojan, tekijän ja kosmoksen matriisiset säikeet, jolloin taideteoksesta tulee trauman käsittelyn ja siirtymisen tai liikituksen paikka, sen ”siirtoasema”. Tällöin matriisisen rajapinnan säikeet kutoutuvat hetkeksi yhteen, jos myötätunte-

misen tuki on läsnä. Taideteos voi kytkeä ja vapauttaa toisen trauman paikattomuudesta ja sallia sen siirtymisen minuun.

Naiseksi-tuleminen

Lacanin teoriassa naisella on useita paradoksaalisia asemia: nainen on *Asia*, nautinnon paikka, mutta myös *objekti a* eli halun paikka, joka tavoittamattomana ja ylitsepääsemättömänä liukuu sanojen alle ja on kuin aukko reaalisessa. Nainen on Toinen, tai lainataksemme ilmaisua Deleuzeltä, tämä kirjoittamaton tyhjä tila, puute merkitsijöiden ketjussa, yhdessä sen merkittyjen ketjuun synnyttämien vaeltavien objektien kanssa. ”Pakeneva nainen” on vagabondi olemus, *vaeltava objekti*.

Läntisessä kulttuurissa ja psykoanalyysissa *mystisismi, psykoosi ja naisellinen* liittyvät perinteisesti yhteen psyykkisellä vyöhykkeellä, jonka *fallis-symbolinen* määrittää sitä itseään pakenevaksi alueeksi. Kaikki kolme ovat Lacanin terminologiassa eräänlaista ”rajan ylittävää nautintoa”. Lukuun ottamatta sitä, että naisellinen on juuri tuota *nautintoa*, sitä käsitellään ainoastaan fallisen alueen sisäpuolella.

Lacanicille *Isän nimi* – symbolinen Toinen yhteiskunnan, historian ja kulttuurin lain metaforana ja merkitsevän ketjun paljastumisen paikkana, jota diskurssi välittää ja isä edustaa – korvaa todellisen naisen (Toinen-Asian). Naisellinen seksuaalisuus saa siksi merkityksen toisaalta vain fallisen Oidipus -kompleksin kautta, ja toisaalta fallista määritelmää pakenevan (minkä tahansa) naisellisen kautta, joka pakenee kokonaan kulttuurin ja historian symbolista piiriä (jota falloksen määrittää totaalisesti). Kun naista radikaalina Toisena ei määritetä falloksen kautta, alkaa hänen saavuttamattomuutensa muistuttaa inhimillisen kokemuksen kahta rajaa: lisääntymistä tai kuolemaa, jotka ovat lähellä psykoosia ja Thanatosta, mutta myös arvoituksellista rajaa sublimaation ja taiteen välillä.

Matriisisesti ajatellen ”nainen” on sen sijaan kuka tahansa, joka tuo esiin säikeiden yhteenkutoutumisen tai moninker-

taisen punoksen, siis transyksilöllisen kudelman. Matriisinen kohtaaminen synnyttää yhteen liittyneitä (vaikkakaan ei ”samoja”) traumoja ja fantasioita, jotka noruvat korkeammille psyykkisille tasoille. *Symbolisesta* karkotettuna, *imaginaarisen* tahrana ja *reaalisen* ”aukkona” matriisi, kuten nainen, ei ole kirottu tai yksin ulos suljettu. Matriisinen yhdessä tuleminen ottaa osaa ”tulevaan naiseen” sekä mies- että naissubjektien kohdalla. Jokainen tuleminen, kuten Deleuze ja Guattari toteavat, on tuleva nainen. Siksi ”nainen” ei ole radikaali Toinen, vaan pikemminkin Toisen ääri, raja-Toinen tai aukko Toisessa, transgressio, jota ei voida lähestyä universaalien kautta, mutta joka silti voidaan kohdata seuraamalla hänen kankaidensa loimia, kuteidensa säikeitä ja seurata punottuja nauhoja. Jos säikeiden solmut tarjoavat Lacanin paradigmassa arvoituksellisen selityksen feminiinisen halun kirjoittautumisen epäonnistumiselle, joka aina ja välttämättä pysyy fallisena, voidaan naisellinen nyt vapauttaa, luoda, ilmaista tai paljastaa jokaisesta säikeiden yhteenkutoutumisesta punomalla ja kirjaamalla matriisisesti minän ja ei-minän rajakytkeytymisten jäljet.

Vain subjekti, joka on halukas rakentumaan mentaalisesti aina uudelleen ja uudelleen yhdessä tuotannossa matriisisen läpikulun aika-tilassa; subjekti, joka ottaa vastaan ja imee itseensä toisen jälkiä itsessään ja uskaltaa irrottaa omat jälkensä ja jakaa omat mentaalis-affektiiviset jälkensä toisessa, voi tulla naiseksi. Siksi kenen tahansa naiseksi tulevan, kenen tahansa meistä, tulee kysyä itseltään voinko minä, haluanko minä, olenko minä valmis rakentamaan itseni tällaisena intiiminä muukalaisena kansatoverilleni, kansanaiselleni, olenko valmis jälleen tulemaan olemiseen jatkuvassa kohtaamisessa, käymään ja työskentelemään läpi matriisisen transferenssin, joka on harhapolkuja ja yllätyksiä täynnä, kuolettava, suunnittelematon ja kivulias.

Feminiininen (feminine)

Feminiininen ei tarkoita maskuliinisen vastakohtaa, vaan matriisisesti eriyttävän yhdessätuotannon potentiaalisuutta ja kytkeytyneisyyttä ennen ja jälkeen fallista feminiininen-maskuliininen dikotomiaa. Tällainen feminiininen ei ole fallisen ”anti-” tai ”vastakäsite”. Se viittaa matriisiseen transsubjektiiviseen kytkeytyneisyyteen, jossa useat tekijät kannattelevat samaa säiettä ja jossa sama säie kannattelee useita tekijöitä, ja joka eroaa siksi esimerkiksi Deleuzen ja Guattarin rihmastosta tai kertosaiteiden rytmittävästä moneudesta.

Matriisinen transferenssi (matrixial transference)

Freudille transferenssi eli tunteensiirto (*Übertragung*) tarkoitti tunteen tiedostamatonta uudelleenkohdistumista toiseen yksilöön, minkä ajateltiin aluksi haittaavan psykoterapiaa ja potilaan paranemista. Myöhemmin Freud kuitenkin alkoi ajatella, että transferenssisuhdetta on pikemminkin käytettävä terapiassa: koska potilas toistaa tiedostamattaan psykoteraputtiin tunteita, jotka olivat alun perin kohdistuneet hänen läheiseensä tai muuhun merkittävään ihmiseen – esimerkiksi rakkaus isää kohtaan saattoi muuntua rakkaudeksi terapeuttia kohtaan – psykoanalyytikon tuli havainnoida kuinka potilas suhtautuu häneen, ja päätellä siitä, kuinka potilas on suhtautunut isäänsä.

Työstäessään transferenssin ideaa Freud huomasi, että analysoitavan tiedostamaton lähettää jotakin analyytikon vastaanottavalle tiedostamattomalle, joka puhelinvastaajan tavoin tulkitsee elektronisen värinän äänialloiksi. Freud piti tätä kummallista lähetystä osana potilaan ja analyytikon välistä tiedostamatonta kommunikaatiota, mutta ei suonut sille käsitteen statusta. Freud puhui myös yleisemmin *taipumuksesta transferenssiin* eli siitä, kuinka potilaat ovat avoimia henkilöiden väliselle vaihdolle, vaikutuksille ja vaikuttavuudelle. Freud tark-

kaili analyttisissä istunnoissa ilmenevää ideoiden ja ajatusten suoraa, psyykkistä transferenssia (ajatus-transferenssi), jota hän piti yksilöiden välisen kommunikaation varhaisena menetelmä – menetelmänä, joka oli saattanut säilyä ”taustalla”, vaikka oli-kin psykogeneettisen evoluution aikana korvautunut menetelmällä, joka soveltuu paremmin tiedonsiirtoon aistielinten poimimien signaalien avulla.

Freudille lähetys analyttisen hoidon aikana oli kuitenkin yksisuuntaista: potilaalta analyttikolle, jonka mielessä tieto jäsentyy ja joka sitten esittää sen potilaalle. Toisin sanoen analyttikko ei lähetä, vaan esittää ja artikuloi. Kun Lacan työsti Freudin teoriaa, hän keskittyi symboliseen artikulaatioon ja jätti transferenssin idean vähemmälle huomiolle. Winnicot ja Bion puolestaan kehittivät yksisuuntaisen prosessin ideaa äidillisessä tiedossa nousevana vastaanottokykyä. Matriisinen transferenssi täytyy kuitenkin selkeästi erottaa Freudin ennakkoivasta mielteestä, Melanie Kleinin projektiivisesta identifi-kaatiosta ja Bionin alfafunktiosta.

Ajatus *matriisesta transferenssista* tarkoittaa monisuuntaisia psyykkisiä liikkeitä ja vaihtoja, joita syntyy sikiömäisissä läpikulkutiloissa ei-minän (kuten tuleva äiti) ja minän (kuten esisubjekti) välillä. Näiden ”lähetysten” luoma tiedostamaton tieto on kuin äidillinen tieto lapsesta ja se luo myös vauvan tiedon maternaalisesta psyykestä. Matriisisen transferenssin piiri palvelee tätä välittymistä ja kytkeytymistä. Vaikka kytkeytyminen ja muodonmuutos tulevat erimerkiksi analyysissa esiin subjektien välisen ”kommunikaation” kehikossa, ne eivät ole siitä riippuvaisia, vaan nojaavat huomattavasti arkaaisempaan tiedonsiirron kykyyn. Affektiiviset ja mentaaliset aallot ja niiden jättämät jäljet *poikkikirjautuvat* matriisisen transferenssin aikana. Kytkeytymisen ja affektiivisen kommunikaation prosessin jäljet syöpyvät samanaikaisesti useisiin olentoihin, mutta ilmeten kuitenkin eri tavoin jokaisessa. Esimerkiksi lapsi tuntee äitinsä resonanssin ja välittyvän tiedon kautta ja eriyttäminen on alullepanevaa. *Äititoinen* lähettää tietoa ja osallistuu lapsessa

nousevaan eriytymisen prosessiin ennen syntymää ja syntymän jälkeen, yhdessä tunnettujen aaltojen kautta ja moninainen resonoivin keinoin. Matriisisen transferenssin ainutlaatuisuus on siinä, että sen piirissä ei voi olla kytkeytymättä tähän tai tuohon muukalaiseen. Minä tulen olemiseen rajakytkeytymisen transsubjektiivisessä ulottuvuudessa, missä intimiteetti ja vieraus liittyvät lukemattomin säikein yhteen. Tässä ulottuvuudessa subjekti on osittainen subjekti kokonaiseksi kerättyssä subjektissa, jonka psyykkiset jäljet ylittävät kaikki yksilöllisen subjektin rajat.

Matriisinen transferenssi työskentelee rikkoakseen ikuisen psyykkisen toiston ja löytääkseen uusia kytkeytyviä rihmoja ja lankoja. Se luo jotain, mitä Deleuzen termin voisi kutsua *eroksi toistossa*.

Matriisisessä transferenssissa resonanssi ja lähetys eivät toisin sanoen ilmaise samuutta tai menneen toistoa, vaan eriytymistä ja uuden luomista. Affektiiviset ilmiöt kuten ihailu, hämmästyminen, ahdistus ja syvä kunnioitus, kätkeytyvät matriisisen transferenssivalmiuteen. Niihin läheisesti liittyvät ilmiöt, kuten ihmetys, kauhu, myötätunto, empatia ja mielen välinen vaihto, on kätkeytyä taipumukseen, joka saa myös taiteilijan kytkeytymään matriisisen transferenssiin. Taiteilija muuttuu osasubjektiksi ja itse taideteos myötätuntoiseksi, eroottiseksi alueeksi, joka kytkeytyy katsojan kanssa ilman ”kommunikatiota”. Tiedostamattoman osittaisissa ulottuvuuksissa jaetut, vaihdetut ja hajaantuneet esteettiset matriisiset säikeet houkuttelevat ja jaetaan, ja ne osallistuvat sekä taidetyön traumatisoivaan että parantavaan potentiaaliin.

Eros (Eros)

Eros on viestin ja kytköksen, tulkinnan ja tiedon lähettäjäs, joka työskentelee läpikulun, muutoksen ja vaihdon tilassa. Hänen työnsä myötä eroottisen rajatilan aukeaminen on mahdollista. Eros kietoutuu häneen itseensä sulkeutuneeseen toi-

seen, vie eteenpäin ja luo kytkeytymisen keinoja transferenssin prosessissa. Samalla hän tulkitsee toiselle kohtaamista.

Eros löytyy esimerkiksi psykoanalyttikon itselleen asettamasta vaatimuksesta, että on työskenneltävä kohtaamisen ja halun toteutumisen hyväksi, jotta pystyisi kytkeytymään liittoutumiseen (eikä objekteihin tai toisiin objekteina) ja nostamaan sen esiin tiedostamattomasta. Kyse on eroottisesta halusta, ei ainoastaan analysoitavan, vaan myös analyttikon halusta, joka kytkeytyy subjektien välisiin transferenssisuhteisiin. Eroottinen halu ei ole seksuaalista halua, vaan kaipausta transsubjektiiviseen kytkeytymiseen ja kytkeytymisen liikkeeseen itseensä. Se nostaa esiin jäljet, jotka aiempi kaipausta on jättänyt jälkeensä ja stimuloi Erosta ja saa uusia kytköksiä nousemaan esiin. Eros on myös halua sellaisten subjektiivisten liikkeiden paljastamiseen, joiden reitit menneisyydessä on pysäytetty ja suljettu.

Eros on henkistä hedelmällisyyttä ja yhdessätulemisen liikettä fyysisen, psyykkisen ja henkisen ”raskauden” laajetessa. Se merkitsee luovaa, rajoja rikkovaa ja intiimiä kaipuuta toisen ihmisen luo ”naisena”. Kun naisellinen, matriisinen Eros herää haluksi yhdessätulemiseen, syntyy hauras, luomisvoimainen ja vaarallinen tila, jossa altistutaan erottautumattomuudelle eriytymisen ytimessä.

Taidetyö (artwork)

Taidetyö on yritys hahmotella taiteen toiminnan taloutta (vrt. Freudin unityö) tilanteessa, jossa olennaiseksi tulee, Guattarin sanoin, taiteen eksistentiaalinen tehokkuus, sen kyky rakentaa ja muuttaa täälläolomme alueita asuttaviksi. Taidetyö ei ole hoitokeino eikä terapiaa, mutta se saattaa avata reitin toimimiseen maailmassa, jossa kyynisyydestä ja opportunistisista on tullut elämänmuoto: tunnemme, että toimimme tavalla joka ei ”toimi”, mutta olemme kyvyttömiä vapautumaan siitä. Taiteen työskentelyn ”paikka” on siirtymän ja muutoksen yhdessätuottava tila-aika, trauman liikkumisen kohta, ilon hetki.

Se rakentaa myötätuntoista kauneutta, joka vaikuttaa transsubjektiivisesta kohtaamisesta nousevan affektiivisen resonanssin kautta.

Taide tekee työtä potentiaalisen yhdessä tulemisen ja yhdessähäivyttymisen aistimiseksi. Taidetyö merkitsee sellaisen toiminnan, teoksen tai tapahtuman olevaksi tekemistä (tuottamista, keksimistä, löytämistä), joka tukee yhdessä tulemistä ja yhdessähäivyttymistä ja välittää niiden vaikutuksen edelleen. Taidetyö herättää transsubjektiivisuuden hetkiä ja mahdollistaa lähes mahdollottoman rajakytkeytymisen uusia muotoja käyttämällä hyväkseen osittain käytettävissä olevia, fragmentoituneita ja hajanaisia elementtejä tai kytköksiä. Nämä muuntuvat tavoilla, joita ei voi kuvitella ennen itse taidetyön prosessia.

Taidetyö ja parantaminen taivuttavat esteettistä eettiseen ja eettistä esteettiseen matriisissa ulottuvuudessa. Taidetyö ja siinä tapahtuva toisto tarkoittavat tilan luomista, jossa *lumovoima* voi tulla esiin.

Transcryptum (transcryptum)

Transcryptum tarkoittaa yhdessä tuotannon kirjautumista taiteeseen ja taiteella. Esimerkiksi maalauksessa tämä voi tapahtua värin muuttuessa väri-pigmentistä väri-valoksi ja viivan muuttuessa kytkös-valoksi, joka yhtyy väri-valoon, jonka kautta näen toisen ja maailman.

Affekti

Matriisinen affekti on maalauksellisen aktin aikana tunnistettava minimaalinen, levinnyt mielihyvä/mielipaha-affekti. Se jakautuu taiteilijan ja katsojien välille, vaikkakin eri aikoina, sellaisten hetkellisten heräämisten kautta kuten hiljainen valppaus, ihmetys ja hämmästys, empaattinen uteliaisuus, myötätunto, kunnioitus ja outo tuttuus. Matriisinen affekti ei ole vain äärimmäisen mielihyvän ja mielipahan puutetta. Se ei myöskään ”pyri” palaamaan mahdollisimman nopeasti homeostaa-

siin. Se on jo itsessään eriytynyt perusaffekti, joka ei liu'u kohti mielihyvää tai mielihyvästä fallisesti ennalta uurrettuja kanavia pitkin. Matriisiset affektit liukuvat kohti toisiaan eivätkä ne välttämättä pyri katoamaan täydelliseen hiljaisuuteen.

Kytkös a, kytkös x (link a, link x)

Jos katse jälkeenä tai Lacanin *objekti a:na* on halun poissa-oleva syy, joka näkymättömästi materialisoituu maalauksessa, niin silloin katse (tai ääni, hengitys, kosketus jne.) psyykkisenä virtuaalisena objektina eli *objekti x:na* (Deleuze), löytää paikansa toistona taidetyössä. Kun katseen, äänen ja kosketuksen psyykkiset jäljet kytketään sisään- ja uloshengitykseen toistona, tulemisena ja häipymisenä; ja huomataan, että jokainen näistä näkymättömistä jäljistä on psyykkisen rajakytkeytymisen – eikä affektiivisesti vaikuttavan objektin – jälki, kutovat nämä jäljet psykomentaalisen langan: tämä on *kytkös a* tai *kytkös x* (pikemmin kuin *objekti a* tai *objekti x*).

Useus (severality)

Useus on erityislaatuinen sommittuma. Se merkitsee usean, mutta ei loputtoman monen, kohtaamista. Useus ei ole ”yksi” kollektiivinen psyyke tai ”yksi” subjekti. Se ei ole myöskään ”kaksi” subjektia symbioosissa tai erossa, eikä myöskään intersubjektiivinen suhde. Se ei ole loputon moneus tai rihmasto. Useus viittaa matriisisen sfäärinä ja esi-inhimillisenä vaiheena. Useus tarkoittaa erityisesti affektiivista ja mentaalista jakamiskykyä ja ei-jakamisen mahdottomuutta, joka kestää, liikuttaa ja kehittyy läpi koko elämän. Affektiivisen erossa-jakamisen kesto, jonka mallina raskauden keston aika-tila-tapahtuma toimii, muodostaa useiden jakamisen potentiaalisuutta. Usean kohtaaminen tarkoittaa subjektiivisten hetkien erityisiä kokonaisuuksia, jotka nousevat esiin, aktivoituvat ja aktivoivat psyykkisen *resonansi-camera obscuran* erityisissä yksilöissä, jotka osallistuvat kytkeytymisen erityisiin kokemuksiin. Useudessa havaitsemat-

tomien, mutta jaettujen matriisisten kohtaamistapahtumien psyykkisten hetkien jäljet nousevat esiin usean osallistujan välillä, jotka tulevat yhteen ja tässä prosessissa muuttuvat useudeksi eli saman alisymbolisella tasolla toimivan matriisisen verkon osasubjekteiksi. Useus on subjektiviteetin välttämätön edellytys, jota ilman matriisinen subjektivoitumisen kerrostuma ei voi luoda tai tulla luoduksi. Vain useus mahdollistaa yhdessä-tulemisen. Jos useutta vastaa hyökätään tai se kielletään, karkotetaan tai nielaistaan, minä kutistuu kasaan, jäädyttää rajojen tulevat kynnykset, tuhoaa niiden johtamiskyvyn ja muuttaa ne jähmettyneiksi rajoiksi.

Haurastuminen ja vastarinta (fragilization and resistance)

Fasinaation tai *lumovoiman* aikaansaama *itsen haurastuminen* ja hajautuminen matriisiseen kudokseen voi muuntaa *myötätuntemista* kytkeytyneisyydeksi, joka edeltää sosiaalista ja kulttuurista, mutta voi osallistua niiden muutokseen. Nähdä myötätunnon kautta on olla piittaamatta paranoiasta ja paniikista, joka on kulttuurissamme tullut ilmiselväksi.

Vastarinta on tulosta subjektiivisella tasolla tapahtuvasta ei-minän hylkäämättä jättämisestä. Vastarinnan mieli on hauras. Itsensä haurastumisessa, vetäytymisessä matriisisten verkkojen rajakytkeytymisiin ohi näkyvien kulttuuristen ja poliittisten rajojen, subjekti kohtaa suojattoman ja haavoittuvaisen toisen subjektin.

Jos kykenemme kutoutumaan matriisiseen kudokseen, otamme riskin haurastumisestamme siihen pisteeseen asti, että rajakytkeytymistä tapahtuu. Yksilöllinen subjekti, joka on olemassa kaikessa erityisyydessään, itse-haurastuu, ei yhteisöksi, vaan erilaisiksi säikeiksi usean inhimillisen olennon väliin. Yhdessätuotantoa odotetaan, mutta se on aina epävarmaa, eikä käynnisty jokaisessa kohtaamisessa, tai jokaiselle subjektille. Itsen haurastuminen on vaarallista ja usein myös kivuliasta,

sillä kurkotamme ohi empatian kohti myötätuntemista, jota omiin tapoihinsa ja turvallisuudenhakuisuuteensa piiloutuvan yksilön tasolla on vaikea suvaita. Usein heräämme haurastumisen ja kytkeytymisen potentiaalisuuteen näiden kohtaamisten hukkaamisen myötä. Näiden hetkien hukkaaminen on masentavaa ja aina eräänlainen mikrokatastrofi yhdessätuotannon prosessissa.

Vetäytyvyys (retirance)

Vetäytyvyys tarkoittaa matriisissa tapahtuvaa *minän* traumaattista tai huomaamatonta katoamista. Vetäytyvyyteen kuuluva supistuminen ja asteittainen häviäminen luovat tyhjiön, jossa toinen – tai maailma – ilmaantuu. Vetäytyvyys on mahdollinen *metramorfoosi*. Siinä aika astuu sisään subjektivoiviin tilanteisiin, joissa osittain luodaan ja osittain hylätään elementtejä yhdessä-olemisessa. Sen sijaan *ei-minän* ”totaalinen” introjektio matriisissa, samoin kuin ulkopuolen ”totaalinen” hylkääminen, haavoittaa matriisia, tai pakottaa sen vetäytymään yli sen jaettavuuden piiriin.

Reaalinen (Real)

Reaalisen alue on psyykkinen vyöhyke, joka on lähinnä ruumiillista kokemusta, aistihavainnon tasoa, vaistoja, viettejä ja affekteja, joissa tapahtuu ensimmäinen transformaatio biologisesta entiteetistä psykologiseksi. Näiden transformaatioiden tulokset saavat ilmaisunsa fantasiassa.

Osaobjekti (partial object)

Tiedostamatonta osaobjektia, johon vietti liittyy ja joka on jokaisessa vaiheessa erilainen, voidaan ajatella erogeenisten vyöhykkeiden ”varaosana”. Alkuperäiset osaobjektit visuaalisina ”kokonaisuuksina” putoavat pois itsen ja toisten ruumiinkuvasta ja toiset objektit voivat korvata ne. Kielen omaksuminen

ja sen myötä siirtymä sekundaariseen torjuntaan ja esitietoisien muodostamiseen ei voi ”kesyttää” tai tuhota näitä *reaalisen* ylijäämiä, jotka tulevat esiin *objekti a:n* hahmossa.

Objekti a (objet petit a)

Lacanin varhaisessa teoriassa astuminen kieleen luo *objekti a:n*. *Objekti a* luodaan siitä mitä putoaa ja liukuu pois kun erotetaan merkitsijä ja merkitty: se menetyksen luoma psyykinen olento, jolla ei ole imaginaarista tai symbolista edustusta kielessä. Kieleen astumisen prosessissa, sanojen jakamisessa merkitsijöihin (*symbolisessa*) ja merkittyihin (*imaginaarisessa*), osaobjektit luisuvat pois ja irti leikkaantuneiden fragmenttien jäljistä tulee saavuttamattomia. *Toinen* alistaa subjektin merkitsijälle, samalla jakaen ja leikaten tätä.

Lacanin myöhemmässä teoriassa *objekti a* kiertää yhteisesti kaikkia kolmea kokemuksen ulottuvuutta: *reaalista*, *imaginaarista* ja *symbolista*. Toinen ei enää muodosta tiedostamatonta subjektiviteettia kokonaan kielen ehdoin, koska erityisesti *reaalisen* alueeseen läheisesti liittyvien elementtien ryhmä, *Asia*, *jouissance* ja *objekti a* myötävaikuttavat fantasian paljastaman tiedostamattoman subjektiviteetin muodostumiseen.

Lacanalaisen objektin puute perustuu menetykselle. Se liittyy elimellisesti siihen, että vaistojen ja viettien ruumiillinen puoli ei koskaan tule olemaan mentaalinen kokonaisuus, ja että aina tulee olemaan railo ruumiin mentaalisen representaation ja organismin ruumiillisen olemassaolon välillä. Puute perustuu menetykselle, joka on luontaista eron tunnistamiselle ja arkaaisesta osaobjektista eroamiselle varhaisissa suhteissa Toisen kanssa.

Psyykkinen vietti on *reaalisen* tasolla tapahtuva aktiviteetti, joka ”leikkaa” ruumiista näytteitä ja siirtää niiden jäljet omiin erityisiin käytäntöihinsä. Vain tietyt ruumiin osat ovat tähdelisiä tämän toiminnan kannalta: *a* on ennen muuta sidottu ruumiin aukkoihin. *Objekti a* on viettitoiminnan mentaalinen

tuote ja sen jälki, samoin kuin osaobjektin jälki; se on osaobjektin ylijäämä eron jälkeen.

Fallisesta perspektiivistä käsin *objekti a* vastaa naisellista useilla eri tasoilla. Se vastaa kadotettua alkukantaista, symbioottista äidillistä objektia, se vastaa menetettyä symbioottista äitiä ja autistista itseä, se vastaa niin naisellisen ruumiin seksuaalista erityislaatua, joka on poissaoloa, kuin kadotettua alkuperäistä inestistä äitiä ja saavuttamatonta, fragmentoitunutta ruumista, jotka kaikki ovat ulossuljettuja ja joille on kaikille löydetty jokin korvike. Sekä naiselta että *objekti a:lta* puuttuu merkitsijä, molemmat muodostavat ”aukon” *symbolisessa* (jossa ne metaforisesti korvataan) ja aukon *reaalisessa* (jossa ne metonymisesti vaihdetaan). Niinpä, mikäli nainen on tällainen *objekti a*, muodostuu subjekti naisen kustannuksella. Nainen ei voi ottaa osaa subjektiviteettiin. Subjektina hän on falloksen ja kastration ennalta määräämä, subjektina hän ei ole olemassa eikä merkitse mitään. Tässä paradigmassa sekä mies että nainen voivat olla kosketuksissa naiselliseen vain vaihdon fallisena objektina.

Huomioita herkkyydestä, lumovoimasta,
myötätuntemisesta, yhdessätodistamisesta ja
vastarinnasta – haastattelu¹

Tero Nauha

Bracha Ettingerin käyttämät teoreettiset käsitteet ovat syntyneet psykoanalyttisen ja taiteellisen työskentelyn kautta. Hän lähtee Freudin ja Lacanin myöhäiskauden teoreettisista kehitelmistä, mutta jatkaa niitä radikaalisti feministiseen suuntaan. Yksi hänen keskeisistä käsitteistään on matriisin, sielullisen kohtaamisen tila, jonka metaforisena lähtökohtana on kohtu (*lat. matrix*) resonoivana yhdessätuotannon tilana, ei siis yksinäisenä kammiona, johon sikiö on suljettuna. Syntymä on muuntava tapahtuma. Se ei synnytä ainoastaan lasta vaan myös äidin, äidin Toisena (m/Other). Tämä yhdessätuotannon tila on oleellinen myös myötätuntemisen syntymiselle. Taideteoksen kautta matriisisuus kytkeytyy toisen ihmisen matriisiseen tilaan, teoksesta tulee ”trauman siirtymisen paikka” tai ”trauman siirtoasema”, jossa lumoutuminen voi tapahtua. Taideteos on siis piste, jossa katsojien tai tapahtuman kanssätodistajien matriisiset säikeet kytkeytyvät toisiinsa. Tämä haastattelu syntyi, koska halusin ymmärtää paremmin Ettingerin yhdessätuotannon, *copoiesiksen* ajatusta ja erityisesti sitä, kuinka se voisi liittyä esitystaiteen, mediataiteen ja prosessilähtöisten taiteiden kysymyksiin. Ettinger korostaa, että ei puhu taiteesta vaan taiteen tekemisen luonteesta.

¹ Tästä haastattelusta on julkaistu versio *Taide*-lehden numerossa 4/2008.

Matriisinen ja myötätunteminen

Lumovoiman (*fascinace*) käsite on syntynyt vastauksena Lacanin jähmettävälle pahalle silmälle (*fascinum*), sen ylittävänä, mutta siihen kuitenkin kiinnittyneenä. Lacanin teoriassa paha silmä liittyy kuvaan tai *valkokankaaseen*, mutta käsitteen voi siirtää myös esitystilanteeseen, jossa paha silmä pitää esiintyjää pauloissaan, aivan kuin häilyen tunnistamattomana katsojien takana tai itse katsojissa.² Se luo esitystapahtumaa ylläpitävän jännitteen. Voidaan edelleen jatkaa, että ihmisten yleisten kykyjen astuessa työhön on työ myös muuttunut esitykseksi ja virtuoosimaiseksi improvisaatioksi, kuten Paolo Virno kirjoittaa.³ Sitä vastoin, lumovoiman kautta taideteos muuntuu yhdessätuotannoksi. Lumovoima tarvitsee tuekseen myötätuntemista, jolloin sillä on muuntava vaikutus. Mutta onko myötätuntemisen taustalla jokin etiikka tai moraalia edeltävä perusta?

BE: Ehdotukseni käsittää kokonaisuudessaan toisenlaisen etiikan. Lumovoima on esteettinen ydin, joka on sitoutunut kanta-aeettiseen myötätuntoon affektiivisin ja aistit ylittävin säikein. Matriisisessa rajatilassa toisen tietämisen mahdollisuus sekä muuntavan ja näin ollen luovan, primäärin lumovoiman (toisin kuin lacanilainen, supistava *fascinum*) että primäärin myötätuntemisen kautta tulee esiin. Ymmärrän tämän myötätunnon perustavana vaikuttimena, jonka alkuperäisyys on jotakin samankaltaista kuin ahdistus. Täten tukahdutettu, esteettinen affekti ei ole ainoastaan kammottavan pelkoon (freudilainen *Unheimlich*) kuuluva fallinen affekti, joka saa perustansa oidiipaalista eroa edeltävästä esi-oidipaalisesta, vaan myös kotoisan kumman (*Heimlich*) alueelle kuuluva affekti, joka on sidoksissa lumovoiman kanssa.⁴ Tämä kanta-aeettisen esteettisen tasolta

² Jacques Lacan *The Four Fundamental Concepts of Psycho-Analysis*. Käännös Alan Sheridan, New York: Norton, 1964/1981

³ Paolo Virno *Väen kielipöytä: ehdotus analyysiksi nykypäivän elämäntilanteesta*. Helsinki, Tutkijaliitto, Polemos-sarja, 2006. s. 65-68

⁴ Bracha Ettinger, *The Matrixial Borderspace: Essays from 1994-1999*. University of Minnesota Press, 2006, s. 157-160

liikkeensä saava affekti, joka voi jalostua ja saada muotonsa esteettisenä taideesineenä ilmoittaa tulemisen mahdollisuudesta ollessaan jakamattomuuden piirissä. Primääri myötätuonto on tietoa toisesta. Se edeltää toisen hyljeksimistä ja jatkaa sen rinnalla, nousten aina uudestaan esteettisessä ja esieettisessä, psyykkisessä yhdessätulemisen kohtaamistapahtumissa, joissa erilaiset sielut uudelleenvirittyvät toisiinsa. On olemassa esieettinen Eros. Se luo imeväisen yhdessätulemisen ketjumaisissa rajojen kytkeytymisissä feminiinisen kanssa tulemisen, joka ei tule ilmaistuksi Levinasin uhrautuvassa feminiisessä tai feminiisyydessä, joka osallistuu fallisen rakenteen maskuliinis-feminiinisen vastakohtaisiin suhteisiin (varhainen Lacan). Se ei ilmene tuhansien säleiden anti-oidipaalisessa sirpaloitumisessa (Deleuze ja Guattari), eikä myöskään puuttessa tai ylijäämässä (myöhempi Lacan ja Levinas). Resonoiva matriisin Eros – transsubjektiivisten, herkkien ja vaikuttuneiden säikeiden kautta tapahtuva jakaminen – uudelleenviritää “myötäisyyden” (*useuden*), “viereisyyden” (*rinnakkaisuuden*), *lumovoiman* ja *yhdessätodistamisen*, näin muodostaen katseen modaliteetteja. Useassa yhteydessä Levinas liittää *olemisen outouden nuoruuteen*. Nuoruus ei ole yksinkertaisesti siirtymä lapsuudesta aikuiseen ikään, vaan ihmisessä oleva henkinen tila, jonka sisään sulkeutuneena ovat haavoittuvuus, passiivisuus, vilpittömyys, antaumuksellinen omistautuminen ja “eroottista draamaa” edeltävä viattomuus.

Nuoruudessa luominen ja profetallinen puhe aktualisoituvat. Tämä viittaa mielen ylimäärään suhteessa subjektiin. Vain näistä ominaisuuksista voi tulla *nuoruus* sellaisena ulkoiselta muodoltaan erilaisena sekä minkä tahansa kontekstin “rikkovan” aika-tilana. “‘Autenttisuuden’ epämääräinen käsite, jota käytämme väärin, saa tässä yhteydessä tarkan merkityksensä. Nuoruus on autenttisuutta.”⁵ Jos se näin määritellään lähestymistavan ja koskettamisen *vilpittömyytenä* sidoksissa oman

5 Emmanuel Levinas, *Humanism de l'autre homme*. Pariisi: Fata Morgana, 1972, s. 107-113.

itsensä haavoittuvuudesta esille tulevan, toiseen “naapurina” suhteutuvan vastuullisuuden kanssa. *Nuoruus* on näin puolustukyvyytöntä itsestälupomista. Käyttämäni “nuoruuden” käsite olettaa alkukantaisen haurauden, joka on “matriisista” silloin kun *tietynlaisen subjektiivisuuden* kautta toteutuu toiseuden ja outouden ulottuvuus esiintulevassa minuudessa, sen toisen ja kosmoksen luo *pääsyn kautta*. Näin siinä määrin kuin tämä esiintuleva minuus on yhdessä tuleva minä ja ei-minä, niin että nähtävissä oleva ja näkymättömissä oleva ottavat osaa jaetulla valkokankaalla.

Yhdessätuotanto ja luominen

Myötätunteminen Ettingerin käyttämässään kirjoitusasussa, *com-passionate*, tarkoittaa kykyä tuntea myötätuntoa yhdessä, sulautumatta toiseen. Pahan silmän jähmettävyyden sijasta lumovoimaisella katseella on muuntava voima. Ettingerin ajatusta havainnollistaa Freudin tapauskertomusten Dora, joka lumoutuu *Sikstuksen Madonna* -maalauksesta.⁶ Ettinger on kirjoittanut Dorasta tulkinnan, joka on julkaistu *Yhdessätuotannossa* suomeksi nimellä ”Lumovoima: tytön ja äititoisen matriisinen feminiininen ero”. Ilman toisen tarjoamaa myötätuntemusta lumoutuminen jähmettyy pahan silmän katseen alla. Emmanuel Levinasin tavoin Ettinger korostaa kohtaamista eettisyyden ja subjektiviteetin lähtökohtana. Kyky vastavuoroisuuteen on oleellinen osa yhdessätuotannon prosessissa, jossa myös taideteos voi olla osallisena. Kohtaamistapahtumassa erilaiset mielet ja ruumis-psyket uudelleenvirittyvät toisiinsa. Ettingerin näkemyksen mukaan taideteos on materia, paikka tai yhteys, jonka puitteissa taiteilija ja katsoja todistavat yhdessä traumaa, jonka aiheuttajaa he eivät tietoisesti tunne. Taiteilija on sekä potilas että lääkäri, jonka tehtävänä on yhdistyä sekä matriisisen että kosmisen kanssa. Yhdessätuotanto on tällöin riippuvainen herkkyydestä.

⁶ Sigmund Freud, *Tapauskertomukset*, suom. Seppo Hyrkäs, 2006, s. 97.

Mutta kuinka yhdessätuotanto voi taideteoksessa ilmetä?

BE: Kun toinen sijaitsee “haavoittuvuuden alkuperäisessä passiivisuudessa”, sen avautuminen tulee ilmaistuksi “laupeutena”.⁷ Matriisinen minän ja ei-minän hauraus on jotakin toisenlaista. Se koskettaa ei-minää ja avautuu minän myötätuntona. Perustavana myötätuntona se erottautuu laupeudesta, säälistä sekä empatiasta. *Lumovoima* on esteettinen, *esieettinen* ydin, sen ollessa sidoksissa esieettisen myötätuntemisen kanssa affektiivisten ja transaistillisten säikeiden kautta.⁸ Kun lumovoima herää uudelleen taiteen avulla, sen sisäinen kytkettyneisyys voi nostaa alkuperäisen ”antautumisen” tai ”uskollisuuden” jonkinlaiseksi eettiseksi ja inhimilliseksi sopimukseksi, joka edeltää sosiaalista ja poliittista, mutta on niiden kanssa osallisena ja niitä tukevana. Tämä sopimus on kuitenkin ”kasvotusten olemista” edeltävää ja sen kuuluttama myötätunteminen on aistit edeltävää ja ylittävää. Ei-minä on affektiivisesti ja poik-
kiaistillisesti lumovoiman tuntema myötätuntemisen kautta. Yhdessätodistaminen on aikamme haaste. Todistaminen ei riitä. Vaikka se on tärkeätä, ei se vielä riitä. Yhdessätodistaminen osallistuu *eroksen* kanssa vastarintaan.

Luominen, joka koskettaa ajattoman esiintulemisen tila-aikaa voi olla uskollisuutta matriiselle herkkyydelle. Se tulee esiin joka hetki erilaisella ja yllättävällä tavalla, aistillisten yksityiskohtien ympäröimänä, aistien ylittävänä inspiraationa tai innoituksena: trans-innoittumisena. Kun lumovoima on herätetty taiteen kautta, mieli yhdistyy uudelleen alkuperäiseen myötätuntoon. Tämä tapahtuu rihmojen kautta, jotka alkukantaisen myötätuntemisen avulla on muodostettu lumovoiman ja myötätunnon välille. Luominen koskettaa mahdollisen lankoja. Se avaa eettisen reitin, jota nyt voidaan kulkea – vaikka sitä ei aikaisemmin olisi ollutkaan – alkaen jostakin

7 Emmanuel Levinas, *Humanism of the Other*. Paris: Fata Morgana, 1972, s. 113.

8 Kuten Abrahamin kyvyssä vastata, 1. Moos. 22:1

uudesta kytköksestä yhdessä tulemisen alkuperäisessä aika-tilassa, toisen ja kosmoksen kanssa. Mitään lupausta tällaisesta ei kuitenkaan ole. Kuitenkin, hetkellinen avautuminen on kohti eettistä *esieettisen* kautta.

Alkuperäinen myötätunto ja lumovoima ovat kytkeytyneenä uusiin myötätuntemisen tapahtumiin vaikka syvälinen eettinen suhtautuminen tai myötätunto eivät olisikaan vielä kehittyneet aikaisemmista tapahtumista. Mitään lupausta ei ole, sillä kypsä eettinen suhtautuminen ei välttämättä kehity uudessa kohtaamisessa. Taideteos on vain tapahtuma, sattuma, avautuva mahdollisuus todellisesta tai mahdollisen menneisyydestä ja mahdollisesta tulevaisuudesta – mahdollisuuden aika-tilasta lähetetty muistutus: tilaisuus aloittaa uudelleen mahdollisen todellisuudesta. Ilman sitä todellisuudesta tulisi hirviömäinen. Aistimme tämän tietyissä maalauksissa ja esityksissä, jotka työstyvät tilan ja ajan lävitse. Yhdessä tuotanto edellyttää katsojan, teoksen ja tekijän välille avautuvaa matriisista rajatilaa, jossa minä ja ei-minä ilmenevät yhdessä ilman torjuntaa tai symbioosia, myötätunnon kannattelemina. Primaarina myötätuntona se erottautuu laupeudesta, säälistä ja empatiasta.

Esitys ja kohtaamistapahtuma

Sosiaalista toimintaa ja myös toimintaa taiteen kentällä määrittää nykyisin yhä suuremmassa määrin kyynisyys, vainoharhaisuus ja opportunisti, jolloin ”kyky vastata myötätuntoisesti” ei tunnu vastaavan ajan henkeä. Miten tulisi ajatella esiintyjän ja yleisön roolia, jos sen ajateltaisiin mahdollistavan myötätuntemisen kykyä tai lumovoiman esiintulemista – voisiko performanssia tai esitystä ajatella syvälinistä ‘iloa’ aiheuttavana tapahtumana?

BE: Performanssi on rajoitettu ja rajoittava sana, silloin kun haluamme viitata kohtaamistapahtuman vastakaikukseen taan. Resonoiva subjektiivisuus kohtaamisena ylittää ‘perfor-

manssin' ja 'representaation'. Joistakin kohtaamistapahtumista muodostuu 'performansseja', joilla kuitenkin ei ole tarkoituksellista halua esiintyä tai esittää. Intensiteetit ja värähtelyt ilmaisevat itseään kohtaamistapahtumien kautta. On kyse subjektiviteetista ennen identiteettiä ja sosiaalista sukupuolta, jolloin erityinen Eros tulee ilmi. Minä ja ei-minä yhdistyvät tietyllä tavalla, jossa sekä ilo että trauma ja niiden vaikutus tunnetaan jonkinlaisen ihmeen kautta. Ihmettä ei pidä tässä ajatella positiivisena tai negatiivisena vaikuttimena, vaan tapana saavuttaa yhteys toisen ja kosmoksen välillä.

Ettingerin ajattelussa kohtaamistapahtuma on eräänlainen muodonmuutos, *metramorfoosi*, joka edellyttää vastavuoroista, mutta kuitenkin epäsymmetristä rajankäyntiä minän ja ei-minän sekä fantasman, nautinnon (*jouissance*) ja trauman välillä. Kosmoksella Ettinger ei tarkoita Jumalaa tai hegeliläistä maailmanhenkeä, vaan ihmisen rajat ylittävää jatkuvuutta, materiaalityönteon muutosta materiaalisiksi voimiksi. Termi on siis ymmärrettävissä jonkinlaiseksi järjestyksen periaatteeksi vähän samaan tapaan kuin Ettingerin kommentoiman Gilles Deleuzen kosmos, joka ilmenee kaaoksen vastakohtana. Levinasin tavoin Ettinger käyttää kuitenkin Raamatun kertomuksia ja käsitteitä kuvatessaan esimerkiksi lumovoimaa.

Kun Jumala puhutteli Abrahamia tämän ollessa jo uhraamassa poikaansa, Abraham vastasi hepreaksi *Hineni*, tässä minä olen. Kyse ei ollut pelkästä läsnäoloilmoituksesta, vaan herkkyydestä, täydellisestä tietoisuudesta ja reagointivalmiudesta. Ettinger kuvaa lumovoimaa rajakytkeytyneeksi säikeeksi, joka kulkee kahden Hinenin välillä vastaamatta yhteenkään *Aiyecha?*, "missä sinä olet?" -kutsuun. Hineni kuvaa yhdessätuotannollista itsestä luopumista, minän ja ei-minän rajojen ylittämistä, joka muuttaa nimettömän intiimiksi toiseksi. Tila tai paikka ei kuulu 'minulle'. Voisiko yhdessätuotanto siis perustua jonkinlaiselle kodille kodittomuudessa, 'nomadisuudelle', tai jaetulle perustamattomuuden kokemukselle? Tulisiko

syntymä ja syntymää edeltävä vaihe ymmärtää myös yhdessätuotannollisena, eikä niinkään vaiheena, jossa sikiö olisi sulkeutuneena yksinäiseen kammioonsa. Jokaista syntymää edeltävässä vaiheessa matriisissä tapahtuu kytkeytymistä äidin ja lapsen välillä, jolloin mitään “alkuperäistä” tilaa tai perustaa olisi mahdotonta tavoittaa. Olisiko yhdessätuotanto tällöin jossakin mielessä nomadista – ilman perustaa?

BE: Hetkellisyyskien tanssi ja muuntuminen yhdessätuotannossa ei ole nomadista. Lumovoima on rajakytkeytyvä säie, joka kytkee yhden “Hinenin” – hepreaksi “Tässä minä olen” – toisen Hinenin kanssa, vastaamatta yhteenkään “Aiyecha?” – “Missä sinä olet?”-kutsuun. Hineni tässä itsestä luopumisen yhdessätuotannollisessa merkityksessä, jossa minä (ei identtisen eikä egon merkityksessä) on tulossa ”minäksi ja ei minäksi”; jossa yhdessätuleminen ylittää sekä minän ja ei-minän rajat, sekä muuntaa anonyymiksi läheiseksi. Näin kauneus tulee esiin eettisen mahdollisuutena, ilman etiikan estetisoimista tai estetiikan eettiseksi muokkaamista. Tila tai paikka (*Hine* – *Tässä, nyt*, *Hineni* – Tässä ja nyt, johon Minä on imeytyneenä tuntevan tiedon ‘toiminnan sanojen’ tai taideteoksen kautta) ei kuulu ‘minuudelle’. ‘Nomadisuus’ on tässä suhteessa rajoittava sekä rajoittunut. Minä ja ei-minä tarvitsevat kodin, jolloin (kanssa)asuttaminenkin on ehdotus toisenlaisesta kodista. Tämä ymmärrys minuudelle on kyllästetty tiedolla siitä, että ”kuuluessaan” paikkaan, olet jo jaetussa tilassa, missä ei-minä ja sinä jo olette trans-innoittuneina. Tässä mielessä itsestälupominen hauraudessa ei luo dialektista suhdetta yhdistymisen, hylkäämisen tai abjektion kanssa.

Siirtymä yhdessätuotannollisen lumovoiman ja jähmettävän pahan silmän välillä on äärimmäisen tärkeä, erityisesti maailmassa, jossa vainoharhaisuus on laajentunut niin, että se on jo tullut läpinäkyväksi. Tuskin enää huomaamme, että elämämme suodattuu vainoharhaisuuden lävitse. Lumovoima ja alkuperäinen myötätunto eivät kuitenkaan ole vastauksia

vainoharhaisuudelle, sillä ne kuuluvat eri verkoston säikeisiin. Lumovoima on vastarinnan “koti”, joka määrittää omat rajansa. Se herättää myötätunnon, jolloin esieettinen saa uuden mahdollisuuden kehittyä. Näin, kauneus on tiineenä esieettisen mahdollisuutta. Rajat eivät vastaa mahdollisen ja mahdollisuuksien rajalinjoja, jolloin toisiinsa vaikuttavaa kytkeytymistä tapahtuu yli rajojen. Minä ja ei-minä yhdessä tulevat rajojen ylitse, jolloin tämä ylittäminen voi muodostaa vastarintaa sosiaalisilla ja poliittisilla kentillä. Tämä kuitenkin vaatii uudenlaista huomiokykyä. Vanhakantaiset huomioimisen tavat voivat kumota niiden vaikutuksen, vaikka vastarinta jatkaakin liikettään, eikä imeydy niihin. Jokainen tuleva äiti-toinen tulevan-tyttärensä kanssa, jokainen tuleva-poika tulevan-isän kanssa saa tietoa virtuaalisesta resonoitumisen verkostoon kytkeytymisestä erottumisen ja erottautumisen kautta. Rajakytkeytyvien säikeiden vastakaikuisuus ei automaattisesti muodosta kypsää eettistä vastuullisuutta, mutta ilman sitä etiikka kutistuu vain omaksi irvikuvakseen.

Yhdessätodistaminen

Sosiaalisessa elämässä ja työelämässä – yritys-elämässä, tehdastyössä, taiteilijan työhuoneella ja teosprosesseissa – on kyse yleisten ihmisen kykyjen astumisesta maailmaan ja työhön: kyvystä tutustua, jutella, reagoida, inspiroitua, jne. Nämä kaikki kyvyt vaativat herkkyyttä, mutta eivät vielä ole merkkejä yhdessätuotannon mahdollisuudesta. Herkkyyys on kykyä vaikuttaa toisesta ja toisen lumovoimasta. Mikä on todistamisen ja yhdessätodistamisen suhde?

BE: Vaikka todistaminen on tärkeätä, ei se vielä riitä. Matriisessa kentässä esiinnouseva yhdessätodistaminen on erilaista kuin se, mitä yleisemmin kutsutaan todistamiseksi. Se vaatii rajakytkeytymistä kohtaamistapahtumassa ja osallistumista jaettuun aika-tilaan. Yhdessätodistaminen osallistuu *vastarintaa teke-*

vään erokseen. Kun lumovoima kohtaa alkukantaista myötätuntemista, johtaa myötätunteminen yhdessätodistamiseen, jossa yhdessätodistaminen jo on myötätuntemista. Tämä ei ole suljettu ympyrä vaan spiraalimainen avautuma. Todistaminen, joka tulee esiin matriisisen yhdessätodistamisen piiristä on jotakin muuta, kuin mitä yleensä kutsutaan todistamiseksi. Yhdessätodistaminen vaatii rajakytkeytymistä kohtaamistapahtumassa ja siihen osallistumista jaettavassa tila-ajassa. Siinä mielessä taide on potentiaalisen tulevaisuuden tila, joka on tarjottuna tiettyssä nyt-hetkessä. Tarjoaminen ei tarkoita, että tämä mahdollisuus käytettäisiin, tai että olisi olemassa sitä edeltäviä määräyksiä, joiden avulla se voitaisiin luoda. Ehkä emme saavu tähän aika-tilaan tai ehkä taideteos ei tätä mahdollisuutta tarjoa. Jos kuitenkin saavumme sen alueelle, löydämme toisenlaisen vastarinnan mahdollisuuden, joka voi syntyä ainoastaan tällaiselle alueelle. Jos vastarinta kehittyy esieettisestä eettiseen tilaan, joka voi siirtyä julkisen alueelle, ylittää se kaikki poliittiset agendat, ja voi näin tuottaa muutoksia poliittisenkin alueella.

Vastauksena sille mitä kutsun ei-seksuaaliseksi, *elämään houkuttelun* Eros tulee ilmaistuksi katseessa, jossa lumovoima asustaa (esteettisessä ulottuvuudessa), sekä alkukantaisen myötätuntemisen affektiivisessa välittymisessä (esieettisessä tilassa). Niiden alkukantaisuuden vuoksi ne saattavat ilmetä myös hylkäämisen ja väkivaltaisten tapahtumien yhteydessä. Matriisinen koskettava katse lipuu kohtaamisen osapuolien välillä, eikä ole niiden subjektiin painautuneiden yksilön erityismerkkien saatutettavissa, jotka määrittävät paranoidia identiteettiä – joka on täysin erillinen ulottuvuus.

Todistaminen edellyttää erillistä, ei-vainoharhaista yksilöä. Minän ja ei-minän rajatilan sisällä olevien siteiden ja punosten hedelmöittäjä yksilö on kanssatodistaja, joka tarjoaa toisenlaisen todistuksen. Vain matriisisessa tilassa *autismi* (joka näyttää itseensä sulkeutuneen yksilön äärimmäiseltä vaihtoehdolta) voi paljastua, ei niinkään äärimmäisenä yksilön rajojen

sulkeumana (jossa yksilö on jo eriytyneeksi määritettynä), eikä edes erillisenä yksilön reunamana, vaan vastarinnan ja jopa vallankumouksen mahdollisuutena. Luomisen tapahtumassa mahdollisuus, jossa jakamisen kanssa resonoiva yhdessätodistamisen liittyy vastarintaan – joka on myös jonkinlainen sisäisen outouden ja vieraan väliseen kohtaamiseen liittyvä ”pakkomielle” – saa iskuvoimansa. Yhteisen vastarinnan jakaminen tuottaa odottamattomia, yllättävän transgressiivisia minän ja vieraan kokoonpanoja – ristisiitoksia, joiden rajanylitykset siittävät ihmisen tekemiä esineitä ja omaavat kyvyn tuottaa taideteoksia. Jos tämä vastarinta kasvaa esieettisestä julkisen sektorille kuuluvaan eettiseen tilaan, se ylittää kaikki ennalta määrätyt poliittiset ohjelmat, ja tuottaa siksi muutoksia myös poliittisen alueella.

*“Aivojen yhteistyö ilman
muistia on tietokapitalismia.”*

Aivojen yhteistyön muistivihkot

Harri Kerko, Marko Laine & 1C-98:
Shadows in the Sea of Dee/Evidence of the Descent
Beverley Skeggs: *Arvostus ja vastarinta*
Akseli Virtanen (toim.): *Johdanto Bracha L. Ettingerin Yhdessätuotantoon*
Judith Butler: *Brachan työstä – On Bracha’s Work*
Bracha L. Ettinger: *Fragilization and Resistance*

Tulossa:
Guattari-piiri: *Johdanto Félix Guattarin kolmeen ekologiaan*
Luca Guzzetti (ed.): *Jump*
Temporary Services & 1C-98: *It Is Always Like This*

Polemos-sarja | www.tutkijaliitto.fi

Christian Marazzi: *Pääoma ja kieli*, 2006
Akseli Virtanen: *Biopoliittisen talouden kritiikki*, 2006
Maurizio Lazzarato: *Kapitalismin vallankumoukset*, 2006
Mikko Jakonen, Jukka Peltokoski, Akseli Virtanen (toim.):
Uuden työn sanakirja, 2006
Paolo Virno: *Väen kielioppi*, 2006
Jean Baudrillard: *Terrorismin henki*, 2006
Franco ‘Bifo’ Berardi: *Tietotyö ja prekaari mielentila*, 2006
Félix Guattari: *Kolme ekologiaa*, 2008
Bracha Ettinger: *Yhdessätuotanto*, 2009

Tulossa:
Félix Guattari: *Kaaosmoosi*, 2009